

Grunnrenteskatt på havbruk

Steffen Dahl Gjøvåg

Masteroppgave

Masteroppgaven er levert for å fullføre graden

Master i samfunnsøkonomi

Universitetet i Bergen, Institutt for økonomi

[Juni 2024]

UNIVERSITETET I BERGEN

Forord

Jeg ønsker å rette en stor takk til min veileder Sigve Tjøtta for fine samtaler om temaet og gode konstruktive tilbakemeldinger gjennom skriveprosessen av min masteroppgave. Jeg vil også takke mine medstudenter og det Samfunnsvitenskapelige Fakultet for å ha bidratt til fem fine år på Universitetet i Bergen. Til slutt vil jeg takke venner og familie for mye støtte og motivasjon gjennom skriveprosessen.

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg innføringen av grunnrenteskatt på havbruksnæringen i Norge, som ble foreslått av regjeringen 28. september 2022 og trådte i kraft 1. januar 2023. Oppgavens problemstilling er to-delt: den første delen ser på grunnrenteskattens struktur opp mot teorien, mens den andre delen undersøker eventuelle ringvirkninger som følge av skatten, med hovedfokus på investeringsstrategi og politisk usikkerhet.

Grunnrenteskatten på havbruk innføres for å sikre samfunnet en del av grunnrenten som oppstår i næringen. Grunnrente er den ekstraordinære profitten som kommer av stedbundne ressurser, og oppstår i havbruksnæringen som følger av ulik kvalitet og mangel på lokaliteter. Grunnrenteskatten er utformet som en kontantstrømskatt, som skal være nøytral på selskapenes investeringer hvis den utformes riktig.

Basert på grunnrenteskattens oppbygning er min vurdering at den ikke vil være nøytral. Dette skyldes et avvik mellom skattefradraget og skattekravet. Innføringstidspunktet gjør at skatten kan kategoriseres som en windfall-skatt, som har vist å samle inn mindre skatteinntekter enn forventet. En annen ringvirkning er forventet reduksjon i investeringer som følge av politisk risiko. Den politiske risikoen stammer fra usikkerhet rundt framtidig skattesats, og dermed også skattens framtidige legitimitet. Innføringen av grunnrenteskatten på havbruk forventes også å påvirke andre næringer negativt gjennom en endring av avkastningskravet til framtidige investeringer.

Selv om oppgaven konkluderer med at skatten ikke er nøytral og vil ha en rekke negative ringvirkninger, betyr ikke det nødvendigvis at slike skatte aldri bør benyttes. Likevel understreker oppgaven viktigheten av å vurdere alle ringvirkninger av innføringer av ny politikk og vurdere disse opp mot den samfunnsøkonomiske nytten.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning	1
1.1 Introduksjon	1
1.2 Problemstilling	1
Kapittel 2 Havbruksnæringen	2
2.1 Oppdrettsnæringens betydning for Norge.....	2
2.2 Verdikjeden	3
2.3 Oppdrettssystemer	5
2.3 Reguleringer av næringen.....	7
2.3.1 Akvakulturtillatelse	7
2.3.2 Trafikklyssystemet	8
Kapittel 3 Grunnrenteskatt	10
3.1 Grunnrente.....	10
3.2 Grunnrente i havbruksnæringen	11
3.3 Innhenting av grunnrente	14
3.4 Kontantstrømskatt	16
3.5 Skattens nøytralitet.....	17
3.6 Periodisert grunnrenteskatt	19
Kapittel 4 Grunnrenteskatt på havbruksnæringen	21
4.1 Skatteformen.....	21
4.2 Skattesats	21
4.3 Samvirkning med selskapsskatt	22
4.4 Virkeområde.....	23
4.5 Inntekter	24
4.6 Fradrag.....	26
4.7 Bunnfradrag.....	27
4.8 Fordeling	27
4.9 Skatter og avgifter i andre land.....	28
Kapittel 5 Grunnrenteskattens ringvirkninger	29
5.1 Politisk risiko.....	29
5.1.1 Innføringstidspunkt	30
5.1.2 Endringer i skattesats	32
5.1.3 Avkastningskrav i andre næringer	33
5.2 Skattekonkurranse.....	34
5.3 Investeringsstrategi.....	34
Kapittel 6 Konklusjon	36
Litteraturliste	38

Kapittel 1 Innledning

1.1 Introduksjon

Regjeringen foreslo på en pressekonferanse 28. september 2022 å innføre en grunnrenteskatt på havbruksnæringen i Norge, som skulle tre i kraft fra og med 1. januar 2023. Regjeringens opprinnelige forslag inkluderte skattlegging av laks, ørret og regnbueørret med en effektiv skattesats på 40 prosent fra den foreslåtte ikrafttredelsesdatoen, 1. januar 2023. Forslaget gjorde at sjømatindeksen på Oslo Børs falt med 21 prosent i løpet av en dag.¹ Det samlede børsfallet var ifølge børsdirektør Øyvind Amundsen større enn både finanskrisen i 2008, oljeprisfallet i 2014 og koronautbruddet i 2020 (Haram, 2022a).

Det er få områder i verden som er egnet for havbruk, hvor den norske kysten er et av disse. Mangelen på gode lokaliteter er en av årsakene til at det oppstår grunnrente. En av begrunnelsene for tidspunktet å sette inn en grunnrenteskatt på havbruksnæringen, er den betydelige økningen i sektorens grunnrente fra 2012. Greaker og Lindholt (2021 s. 3) beregner at grunnrenten på havbruk i perioden 2016-2018 var på 20 milliarder, og den gjennomsnittlige grunnrenten lå på nesten 8 milliarder i året i perioden 2000 til 2020. I perioden 2015 til 2020 lå den gjennomsnittlige grunnrenten på 20 milliarder kroner, dette til tross for et relativt svakt år i 2020 på grunn av koronapandemien.

Forslaget om innføring av grunnrenteskatten fikk mye oppmerksomhet, og satte i gang en stor debatt i det offentlige ordskiftet i Norge. Lakseoppdretterne var negativ til innføringen, og mente at skatten ville sette en demper på en næring som vil bli viktig for Norge i framtiden. I juni 2023 utalte Ivan Vindheim, administrerende direktør i Mowi, at det nye skatteforslaget førte til at selskapet droppet flere store investeringer til en samlet verdi på 5 milliarder kroner (Haugan & Ottestad, 2023).

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven skal jeg se nærmere på havbruksnæringen. Jeg vil ta for meg grunnrente og legge frem teorien bak en grunnrenteskatt, og dens nøytralitet. Videre vil jeg legge frem grunnrenteskatten på havbruket sin oppbygning, slik den ble vedtatt i mai 2023.

¹ Basert på tall hentet fra Euronext (2024), falt sjømatindeksen fra 1466,47 til 1152,7 den 28. september 2023, som utgjør et fall på 21,4 prosent. Dette fallet i indeksen kom etter forslaget om innføring av grunnrenteskatt på havbruksnæringen, og viser markedets reaksjon på denne politiske endringen.

I andre del av oppgaven vil jeg se på i hvilken grad den utformede grunnrenteskatten på havbruk i Norge er nøytral. Jeg vil her ha fokus på skattens utforming, og hvordan den kan påvirke selskapers investeringer. Oppgavens problemstilling er derfor to-delt, hvor den første er å se på grunnrenteskatten sin struktur opp mot teorien. Den andre delen er å undersøke eventuelle ringvirkninger som følger av skatten, med hovedfokus på investeringsstrategi og politisk usikkerhet.

Kapittel 2 Havbruksnæringen

Denne delen av oppgaven gir en kort introduksjon til hvordan havbruksnæringen fungerer, og hvordan denne næringen ble regulert før innføringen av grunnrenteskatten. Dette er en viktig kontekst for oppgaven videre.

2.1 Oppdrettsnæringens betydning for Norge

Oppdrettsnæringen fikk sitt store gjennombrudd på 1970-tallet, etter flere tiår med prøving og feiling (Solheim, 2015). Siden den tid har det utviklet seg til å bli en stor andel av norsk eksport. I 2023 eksporterte Norge 1 233 031 tonn med laks til en samlet verdi på 122,3 milliarder kroner, mens total sjømateksport hadde en verdi på 171,5 milliarder samme år (Norges Sjømatsråd, 2023). På grunn av høye priser og lav kronekurs, ble 2023 tidenes beste verdimesse år for norsk sjømateksport, og utviklingen ser ut til å fortsette i 2024.

I tillegg til å være Norges nest største eksportvare etter olje og gass, skaper havbruksnæringen arbeidsplasser. Nofima anslår at det i 2022 var 52 500 som var sysselsatt i den havbruksbaserte verdikjeden (Nyrud, et al., 2023, s. 21-23). Dette er arbeidsplasser som inngår i alle ledd i næringens verdikjede, som havbruk, slakt og foredling og salgssavdelinger.

Havbruk forventes også å være en viktig næring for Norge i framtiden. I McKinsey rapporten Lund et al. (2022, s. 162) trekkes havbruk frem som en av Norges mest lovende industrier, hvor de forventer at etterspørselen etter atlantisk laks vil stige med 7 prosent årlig til 2030. Lund et al. (2022, s. 159) drøfter også at eksporten av havbruksprodukter kan overstige eksportverdien på olje og gass innen 2035, i tillegg til å kunne bidra med rundt 18 000 nye arbeidsplasser i 2030.

2.2 Verdikjeden

Verdikjeden i fiskeoppdrett går fra produksjon av stamfisk til salg og eksport av det endelige produktet. De fire hovedleddene er produksjon av settefisk, sjøfasen, slakt og foredling og salg og eksport. Verdikjeden er viktig for å forstå grunnrenteskatten sitt virkeområde, og hvordan den vil påvirke næringen.

Figur 2.1 Verdikjeden i oppdrett av laks.

Produksjonen starter med klekking av egg i ferskvannsbasseng på land. Etter klekking, starter neste fase. Denne fasen kalles settefiskproduksjon, hvor målet er å bringe fisken frem til en bestemt størrelse, før den settes i sjø. Settefiskproduksjonen skjer i lukkede anlegg på land, hvor det til enhver tid strømmer ferskvann gjennom anlegget. Det tar ca. 8 – 18 måneder å produsere smolt, avhengig av ønsket størrelse. Settefiskfasen er over når laksen er klar for å overføres til saltvann. Denne transformasjonen kalles smoltifisering, og laksen omtales som smolt. I naturlige omgivelser veier laksen 30 til 50 gram når den forflytter seg fra elv til sjø, mens gjennomsnittlig vekt på smolten i norsk oppdrettsproduksjon er på 200 om våren og 180 om høsten (Nofima, 2023). Større smolt er en voksende trend i Norsk sjømatproduksjon. Produksjonen av større smolt skjer i postsmoltstadiet. Dette stadiet går ut på å holde smolten på land, også etter den er tolerant mot saltvann. Smolt som veier mer enn 250 gram, regnes som stor smolt (Ytresøyl, et al., 2023, s. 6). Rundt 20 prosent av oppdretterne i Norge setter ut laks som er større enn 250 gram (Nofima, 2023). Ønsket med stor smolt, er at fisken skal være sterk nok til å kunne håndtere de klimatiske forholdene i sjøen. En annen fordel med å produsere større smolt på land, er at dette kan bidra til å redusere sjøfasen, og gi en jevnere produksjon gjennom året.

Når smolten er på ønsket størrelse, blir den tradisjonelt overført til en åpen merd i sjøen. Denne delen av produksjonen kalles sjøfasen. Laksen sin veksthastighet bestemmes av en rekke ulike faktorer, som temperatur, saltnivå i sjøen, lysforhold og fôr. Ønsket slaktevekt

varierte noe fra oppdretter til oppdretter, og kan strekke seg fra 4 – 6 kg. Dette er en prosess som normalt tar rundt 18 måneder.

Før laksen blir kjønnsmoden og har nådd ønsket størrelse, må den gjennom en sulteperiode. Sulteperioden er for å tømme tarmen til laksen, før den skal slaktes. Etter sulteperioden blir den transportert i brønnbåter for slakt på land eller om bord på et fartøy. Fisken bedøves før den slaktes for å unngå unødvendig lidelse under slakteprosessen. For best fiskevelferd anbefales slag mot hodet eller å utsette fisken for elektrisk strøm som de beste metodene for å bedøve laks og ørret (Stiftelsen Industrielaboratoriet, 2005, s. 18-25). Stress hos fisken vil også kunne påvirke det ferdige produktet negativt, og tidlig bedøvelse vil forebygge dette. Mattilsynet fører jevnlig tilsyn hos slakteriene, for å sikre bruken av forsvarlige bedøvelses- og avlivingsmetoder. I en rapport fra 2023 kom det frem at 60 prosent av de undersøkte slakteriene i Norge hadde avvik knyttet til bedøving av fisk (Mattilsynet, 2023, s. 10).

Foredling inneholder alle prosessene for å klargjøre laksen for salg. Denne fasen inkluderer prosesser som sortering, pakking og kjøling. I denne fasen foredles også laksen til forskjellige sluttprodukter, som fileter eller røykelaks. Foredlingsprosessen innebærer nøye vurdering av fiskens kvalitet, hvor faktorer som farge, konsistens og smak spiller en betydelig rolle. Laks av høy kvalitet kan bli til fileter, mens laks av lavere kvalitet kan bli benyttet til produkter som røykelaks eller andre behandlede varianter. En slik foredlingsprosess sikrer at fiske blir utnyttet på best mulig måte, som fremmer effektivitet og minimerer svinn. Når fisken er blitt sortert etter kvalitet, pakkes den inn i egnede emballasjer med tanke på holdbarhet og presentasjon.

I salg- og eksportfasen inngår markedsføring og eksport av sluttproduktet. Her sendes laksen ut til ulike markeder basert på kvaliteten. Laks av høy kvalitet og mye smak, sendes til restauranter, mens laks av lavere kvalitet og mindre fett blir røkt eller brukt til andre formål. Tidspunktet for salg varierer mellom selskapene. Noen oppdrettere selger laksen videre til slakter i eget konsern før den selges innlands eller eksporteres. Andre oppdrettere selger til uavhengige selskap for videre foredling av produktet. Norske selskaper må betale toll for å selge foredlet laks til EU, mens land i EU kan selge seg imellom uten toll (Steinset, 2020). Europeiske land har derfor bygd opp stor industri rundt å foredle norsk oppdrettslaks.

Mesteparten av fisken blir eksportert, mens noe blir foredlet i Norge før det eksporteres. I 2023 eksporterte Norge 1,2 millioner tonn med laks, til en samlet verdi av 122,3 milliarder kroner (Norges Sjømatråd, 2024). Norske sjømatseksportører må forholde seg til en rekke ulike handelsavtaler som EØS-avtalen og fiskebrevet fra 1973. Et viktig krav for eksport av fisk i EU er at fisken skal være sporbar. Det settes også krav til at fartøyet tilhører et land med handelsavtale med EU og at minst 75 prosent av mannskapet er statsborger i EU- eller EFTA-land (Tolletaten, 2024).

2.3 Oppdrettssystemer

Det skilles i hovedsak mellom tre ulike produksjonsmetoder i fiskeoppdrett: ekstensiv, semi-intensiv og intensiv. I ekstensivt oppdrett settes yngelen ut i naturlige omgivelser, hvor den selv må livnære seg på den den finner. Fjord- og havbeiter er eksempler på ekstensive fiskeoppdrett. Dette er oppdrettsformer hvor fisk eller skalldyr ikke gjerdes inn, og livnærer seg på det den finner i området. Semi-intensivt oppdrett er en form som ligner på ekstensivt. Forskjellene er at fisken står tettere i semi-intensivt oppdrett, og at den gis ekstra mat. I intensivt oppdrett er hele fiskens livssyklus under menneskelig kontroll. Her er fisken inngjerdet og står tettere enn i de andre formene. I tillegg er all maten produsert. Intensivt oppdrett er den vanligste produksjonsformen i Norge.

Innenfor intensivt oppdrett skilles det mellom fire ulike oppdrettssystemer. Disse systemene skiller seg fra hverandre med hensyn til eksponering for ytre påvirkninger som vær, temperatur og sykdommer. Mer isolerte anlegg har høyere produksjonskostnader på grunn av behovet for kunstige miljøforhold, sammenlignet med anlegg som utnytter naturens naturlige evne til å produsere fisk. Slike miljøforhold er kontinuerlig utskiftning av vann, temperaturer og oksygenivå.

Den første er fiskeoppdrett i merd, som er den vanligste metoden for oppdrett av laks. Den første fasen i denne produksjonen er å avle lakseyngel på land til den blir smolt. Denne delen av produksjonen skjer i lukkede anlegg på land. Når smolten når ønsket vekt, blir de sluppet ut i åpne merder i sjøen. En merd er en konstruksjon bestående av en notpose, som er festet til flytekonstruksjoner (Kraugerud, 2023). En åpen merd gir naturen mye påvirkningskraft på fiskebestanden. Dette er med på å holde produksjonskostnader nede, men det skaper også en høyere risiko. Fiskebestander i åpne merder er mer utsatt for temperaturendringer og lus.

Åpne merder skaper også risiko for naturen. Skade på noten fører til rømninger, og avfall direkte knyttet til oppdrettsnæringer forsvinner ut i sjøen.

Den andre er lukkede anlegg på land. Slike anlegg omtales som resirkulerende akvakultursystemer (RAS). Dette er en produksjonsmetode som i større grad blir brukt i postsmoltstadiet. Fordelen med lukkede anlegg er at produsenten har høy grad av kontroll over prosessen. Dette gjør det mulig å isolere produksjonen fra uønskede ytre faktorer. En annen fordel er at slike anlegg i større grad muliggjør det å gjenvinne næringsstoffer og unngår rømning (Kraugerud, 2023). Problemet med slike anlegg er at de er svært kostbare. Dette gjelder i både oppstartsfasen og i driften. Systemene er ikke bare dyre i drift, men også teknologisk kompliserte, som krever personale med høy kompetanse.

En tredje form er flytende lukkede anlegg i sjø, som er et system som ligner på fiskeoppdrett i merd, men hvor veggene i merden er tette (Kraugerud, 2023). Dette gjør det mulig å skille fisken fra det ytre miljøet, samtidig som man kan dra nytte av fordeler som stabil temperatur og lett tilgang på vann. I dette systemet blir vann pumpet inn i merden, noe som sikrer stabil vannkvalitet og tilgang til friskt vann, samtidig som de negative konsekvensene av åpne merder uteblir. Disse anleggene brukes hovedsakelig til postsmoltproduksjon, men kan også benyttes gjennom hele sjøfasen (Kraugerud, 2023).

Den fjerde er oppdrett på eksponerte lokaliteter, som er oppdrettssystemer på havet. Dette er en nyere produksjonsmetode. Disse anleggene vil også plasseres lengre unna ville laksebestander, som kan redusere flere av de negative påvirkningene på miljøet (Kraugerud, 2023). En av disse påvirkningene er genetisk interaksjon mellom rømt oppdrettslaks og villaks. Problemene med slike anlegg er de røffe forholdene på havet. Kraftig vind, store bølger og sterk strøm er alle faktorer som skaper utfordringer for det operasjonelle. Avstanden mellom anleggene, og avstanden fra anleggene og til land, er også med på å øke kostandene tilknyttet oppdrett til havs.

Det skilles mellom fire ulike oppdrettssystemer innenfor oppdrett av laks. Næringens utfordring er å sikre videre vekst uten at dette går utover naturen. Dette er en målsetning som krever innovasjon og utvikling innenfor oppdrettssystemene. RAS-anlegg og anlegg til havs løser noen av problemene tilknyttet åpne merder i sjø. Driften i disse anleggene er enda

kostbare, men innovasjon og et ønske om større smolt kan bidra til å redusere dette lønnsomhetsgapet.

2.3 Reguleringer av næringen

For å kunne drive oppdrett i Norge, må selskapet ha en tillatelse. Dette er en tillatelse for hvilken art, omfanget av produksjonen og i hvilket område det kan produseres. I denne delen av oppgaven forklares hvordan havbruksnæringen allerede er regulert, før den nye grunnrenteskatten. Her vil de mest sentrale reguleringene utdypes.

2.3.1 Akvakulturtillatelser

For å kunne drive oppdrett i Norge, må selskapet ha særegne tillatelser. Ifølge Fiskeridirektoratet (2023a) kreves det egne tillatelser for stamfisk-, settefisk- og matfiskproduksjon. Lokaliteter for settefisk er begrenset til å ikke kunne være i sjø, eller i merder i ferskvann. Tillatelser for settefiskproduksjon er ikke begrenset i antall, og de tildeles løpende. Dette gjelder ikke for tillatelser for matfiskproduksjon. Tillatelsene for matfiskproduksjon er begrensede i antall.

Tillatelsene sine hovedelementer kommer frem i akvakulturloven § 5, første ledd, og gir en rett til å produsere en bestemt mengde av en eller flere spesifikke arter på en bestemt lokalitet. Tillatelsene blir tildelt av myndighetene i tildelingsrunder. I 2022 ble det tildelt tillatelser for 24 644 tonn MTB², til et samlet vederlag på 3,8 milliarder (Fiskeridirektoratet, 2023a). En tillatelse på 100 MTB betyr at selskapet maksimalt kan ha stående 100 tonn med biomasse i sjøen til enhver tid.

Tildelingen av antall begrensede tillatelser skjer i to trinn. Første trinn er at fiskeridirektoratet tar stilling til hvilke søkere som skal få tilsagn om tillatelser. Et tilsagn er en indikasjon fra myndighetene på at søknaden om tillatelser oppfyller bestemte krav, og gir ikke en direkte rett på drift. I prosessens andre fase behandler fylkeskommunen søknaden om godkjenning av lokaliteten, i samråd med relevante myndigheter. Når tilsagnet sine vilkår er oppfylt og lokaliteten er klarert, vil det bli gitt tillatelse til drift.

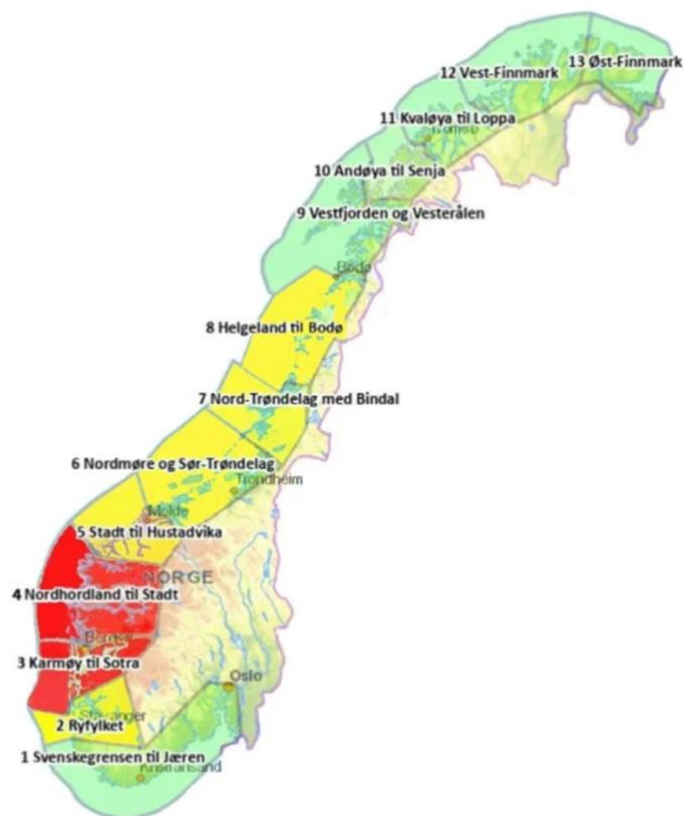
² MTB er en forkortelse for maksimalt tillat biomasse, som er betegnelsen på mengden levende fisk et oppdrettsanlegg kan ha i sjøen til enhver tid.

I tillegg til nye akvakulturtillatelser, tildeles det også ut særtillatelser og vekst i MTB for allerede eksisterende tillatelser. Særtillatelser kan være forsknings- og undervisningstillatelser, men gjelder også produksjon av stamfisk og bruk av slaktemerder. Vekst i tillatt MTB blir i dag tildelt gjennom auksjoner. Auksjonene har som formål å innhente midler til myndighetene, samtidig som det er et godt fordelingsverktøy for at de med høyest betalingsvilje får tillatelsene. Økningen i MTB bestemmes av trafikklyssystemet, som settes av regjeringen.

2.3.2 Trafikklyssystemet

Det er viktig at myndighetene har kontroll på næringens miljøpåvirkning. For å oppnå dette har de innført trafikksystemet, som deler landet inn i 13 ulike produksjonsområder. Annethvert år vurderer myndighetene miljøpåvirkningen fra næringen i hvert av disse områdene. Vurderingen tar hensyn til hvordan produksjonen av laks påvirker nærmiljøet direkte. Hvordan områdespesifikke faktorer påvirker laksebestanden blir også vurdert, hvor hovedfaktoren er lakselus. Områdene blir videre delt inn i grønne, oransje og røde områder basert på næringens miljøpåvirkning i det bestemte området. Grønn merking betyr at miljøpåvirkningen er akseptabel. I grønne områder vil det kunne tildeles en produksjonsvekst på opptil 6 prosent. Oransje merking betyr moderat miljøpåvirkning, og produksjonsmengden i området holdes uendret. Rød merking tilfaller de områdene hvor nærings miljøpåvirkning ikke er akseptabel. I områder med rød merking kan områdets totale kapasitet reduseres med 6 prosent.

I 2024 satte regjeringen nye farger på trafikklyssystemet for havbruk i Norge (Nærings- og fiskeridepartementet, 2024). Av de 13 produksjonsområdene endte seks med grønt, fem med gult og to med rødt lys. Fiskeri- og havminister Cecilie Myrseth uttaler i en pressemelding at den nye fargeleggingen vil føre til en økning i arbeidsplasser, norsk matproduksjon og total verdiskaping i næringen. Likevel er hun bekymret for en økning i lakselusens negative påvirkning i enkelte områder. Myrseth understreker også at næringen er nødt til å gjøre endringer for å redusere utslipp av lakselus fra anleggene, for at næringen skal kunne vokse videre (Nærings- og fiskeridepartementet, 2024).

Figur 2.2 Fargelegging av trafikkløssystem for havbruk i 2024, hentet fra Nærings- og fiskeridepartementet (2024).

De grønne områdene vil få tilbudt en vekst på 6 prosent. Tillatelsene til denne produksjonsøkningen vil bli tilbudt i to omganger. Én prosent av økningen vil selges til en fastpris på 170 000 kroner per tonn. Dette blir en utvidelse av selskapets allerede eksisterende tillatelser. Resterende produksjonsvekst blir auksjonert bort som nye tillatelser. Nærings- og fiskeridepartementets beslutning kan potensielt føre til en vekst på 21 000 tonn i grønne områder, og en reduksjon på 11 400 tonn i røde områder. Reduksjonen i røde områder kan variere noe på grunn av satte unntaksregler (Nærings- og fiskeridepartementet, 2024).

Det er områdets totale produksjon som skal legges til grunn for vurderingen av et bestemt område. Eventuelle reduksjoner i kapasiteten vil derfor også bli fordelt på de aktive aktørene i det bestemte området. Et slikt system skaper incentiver til å redusere næringens negative påvirkning på miljøet. Dette fungerer som en pådriver for videre teknologisk utvikling og innovasjon i næringen, for å sikre videre vekst i produksjonskapasiteten. Et slikt system gir myndighetene muligheten til å sette krav til næringen, mot at de får en belønning. I dette

spesifikke systemet settes det krav til næringens påvirkning av miljøet, og det belønnes med en økning i produksjonsvolumet.

Kapittel 3 Grunnrenteskatt

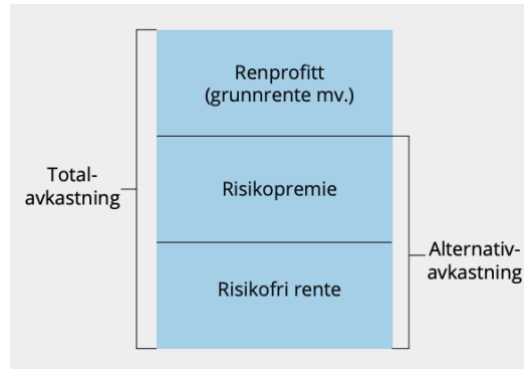
Det offentliges inntekter må hentes inn på en mest mulig effektiv måte. Med dette menes det at skattepolitikk må føres på en måte som gjør at innhenting i minst mulig grad hemmer bruken av samfunnets ressurser. For at skattelegging skal være så effektiv som mulig, er det viktig at skattesystemet bygger på noen grunnleggende prinsipper. Dette er prinsipper som brede skattegrunnlag, lave satser og likebehandling av ulike investeringer, næringer, virksomhetsformer og finansieringsmåter (NOU 2022: 20, s. 34).

De fleste skatter påvirker personers eller bedrifters beslutninger. Når en skatt påvirker en persons eller bedrifts adferd, sier vi at skatten virker vridende. Dette er derimot ikke gjeldende for alle skatter. Noen skatter skal ifølge økonomisk teori ikke påvirke beslutningene til de som er berørt, og vil heller ikke føre til et samfunnsøkonomisk tap. Slike skatter omtales som «nøytrale skatter». Dette innebærer at investeringer fra selskaper som tidligere var lønnsomme, fortsatt skal være lønnsomme etter at skatten er innført. Ifølge økonomisk skatteteori skal innføringen av grunnrenteskatten derfor ikke påvirke tilpasningene til lakseoppdretterne.

Havbruk er ikke første næringen i Norge som det innføres grunnrenteskatt på. Den norske kraftsektoren har over lang tid vært utsatt for grunnrenteskatt. Innenfor petroleumsvirksomheten er det innført en overskuddsbasert grunnrenteskatt som skal innhente den ekstraordinære profitten i næringen (NOU 2000: 18 s. 9-10). En grunnrenteskatt på vannkraft ble innført i 1997, og ble siste forslått endret fra en sats på 37 prosent til 45 prosent av overskuddet i september 2022 (Finansdepartementet, 2022b). I tillegg kom regjeringen ut med et forslag i oktober 2023 om å innføre grunnrenteskatt på landbasert vindkraft fra 2024, hvor det endelige forslaget var en sats på 35 prosent (LS.prp. nr. 2 (2023-2024), s. 6).

3.1 Grunnrente

Renprofitt er definert som overskuddet en virksomhet sitter igjen med etter alle innsatsfaktorer, som kapital og arbeidskraft er avlønnnet. Når den delen vi kaller renprofitt primært stammer fra tilgangen på stedbundne ressurser, blir dette ofte omtalt som grunnrente.

Figur 3.1 Dekomponering av totalavkastning, hentet fra NOU 2019: 18, s. 90

Figur 3.1 illustrerer dekomponeringen av totalavkastning. Risikofri rente er den delen av totalavkastningen et selskap kan forvente å oppnå ved en risikofri kapitalplassering. Risikopremien er en premie som kommer av å ta på seg risiko. Alternativavkastningen tilsvarer den avkastningen en investor kunne opptjent fra en annen investering med tilsvarende risiko. Trekket alternativavkastningen fra den totale avkastningen, er det renprofitt igjen. Dette er et begrep for den avkastningen på en investering som overgår prosjektet sin alternativavkastning. Dette overskuddet, som i denne oppgaven vil bli omtalt som grunnrente, kan også være kjent under andre navn som ressursrente, monopolrente eller reguleringsrente (NOU 2019: 18, s. 90).

3.2 Grunnrente i havbruksnæringen

I følge David Ricardo (1821, s. 39) er: "Rent is that portion of the produce of the earth, which is paid to the landlord for the use of the original and indestructible powers of the soil" Ricardo brukte ubebodd land som et bilde på å forklare «rent», nå ofte referert til som «Ricardian rent», eller grunnrente. Hans teori gikk ut på at land er en begrenset ressurs med varierende kvalitet, noe som resulterer i ulike nivåer av grunnrente.

Ricardo sin teori om grunnrente bygger på flere nøkkelantakelser. For det første, er tilgjengeligheten av land fast og betraktes som en fri naturressurs. For det andre antas det

perfekt konkurranse i både produkt- og faktormarkedene.³ For det tredje, antas landområdene å kun ha en funksjon, og det er å produsere korn. Tilgjengelig landområde deles inn i tre kategorier, mest, middels og minst fruktbare landområder. Han argumenterer for at nybyggerne vil ta i bruk det mest fruktbare området først, og at grunnrentens opphav kommer som en direkte følge av jordens fruktbarhet. I takt med befolkningsvekst og den påfølgende økte etterspørselen etter korn, vil mindre fruktbare områder tas i bruk. Dette skaper grunnrente for de mest fruktbare områdene.

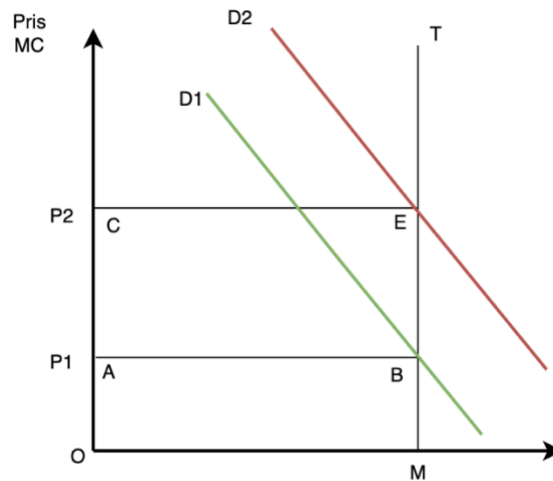
Grunnrente				
Grad av fruktbarhet	Produksjon av korn	Salgsinntekt	Produksjonskostnad	Grunnrente
Mest	100 kg	2 000	1 600	400
Middel	90 kg	1 800	1 600	200
Minst	80 kg	1 600	1 600	0

Figur 3.2 Talleksempel basert på Ricardo (1821) sin illustrasjon av grunnrente.

I Ricardo (1821, s. 41-21) sitt eksempel investerer bøndene samme mengde kapital og arbeidskraft, men får ulik produksjon av korn. Grunnrenten varierer med kvalitetsforskjellene på jorden. Det mest fruktbare området gir en produksjon på 100 kg korn, det middels fruktbare området gir 90 kg korn og det minst fruktbare området gir 80 kg korn. Prisen er satt til å være 20 kr per kilo korn, som gir salgsinntekter på henholdsvis 2000, 1800 og 1600. Produksjonskostnaden er like for alle områdene på 1600 kr. Dette gir ulik grad av renprofitt, som er basert på kvaliteten på de stedbundne ressursene. Denne ekstraordinære renprofitten blir omtalt som grunnrente. Det mest fruktbare området gir en grunnrente på 400 kr, middels gir 200 og det minst fruktbare området gir ingen grunnrente.

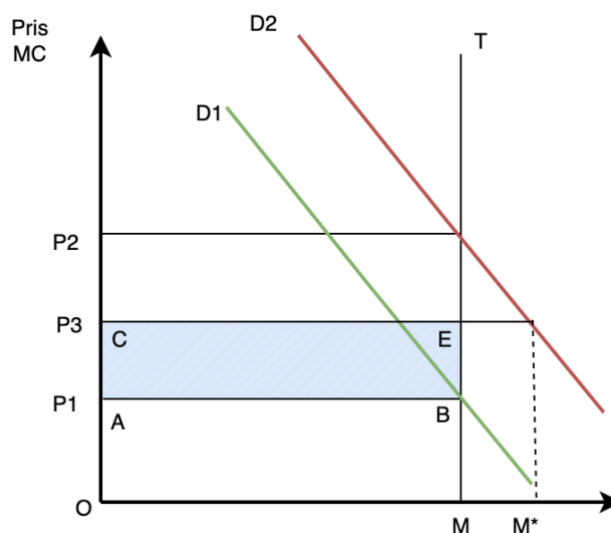
Grunnrente er ikke et direkte resultat av at det eksisterer mindre fruktbare områder, men heller av begrensningen i tilgjengelig dyrkbar jord. Dette konseptet demonstreres i figur 3.3, hvor y-aksen viser pris og marginalkostnad, og x-aksen representerer mål med tilgjengelig landområde.

³ Perfekt konkurranse betyr et marked med mange kjøpere og selgere, og ingen enkelt aktør kan derfor påvirke markedsprisen. Aktørene tilbyr homogene produkter og det er fri tilgang til markedet, det eksempelvis ingen etableringskostnad. Perfekt konkurranse i produktmarkedet betyr for varer og tjenester, mens faktormarkedet gjelder produksjonsfaktorer som arbeidskraft og kapital.

Figur 3.3 Økt etterspørsel ved homogene landområder.

Området OM tilsvarer tilgjengelige mål med fruktbar jord, og det antas at disse er homogene. De er med andre ord identiske i kvalitet og næringsinnhold. Prisen eller marginalkostnaden til landområdet er gitt ved OP , og tilbudskurven er T . Landområdene antas å kun være egnet til kornproduksjon, og tilbudskurven er derfor uelastisk. $D1$ representerer den opprinnelige etterspørselen etter dyrkbar jord, mens $D2$ representere en økt etterspørsel, som skyldes befolkningsvekst. En økning i pris på korn, vil øke etterspørselen for dyrkbar jord, og dermed også verdien av den mest næringsrike jorden.

Figur 3.4 Økt etterspørsel ved områder med ulik grad av kvalitet.

Det avdekkes at det finnes andre landområder som også kan brukes til matproduksjon, som er mindre næringsrik enn det første området. På grunn av en økning i etterspørselen etter mat, vil

dette området også bli tatt i bruk. Land som nå brukes til dyrking går fra M til M^* , og markedsprisen faller til P_3 . Dette gir opphav til en grunnrente på den mest næringsrike jorden lik kvadratet ABEC. Dette viser at grunnrente ikke bare skapes på grunn av kvalitetsforskjeller i land, men også som en konsekvens av begrenset tilgang på de mest fruktbare områdene.

Ricardo sin fremstilling av grunnrente er god til å forstå konseptet, men er som mange teoretiske økonomiske modeller, er den en forenkling av virkeligheten. Modellen tar ikke hensyn til diskontering, som følge av jordens kvalitetsreduksjon over tid. Det forelegger dermed en antakelse om at jorden sin fruktbarhet er evigvarende, noe som ikke er en realitet. Jordens kvalitet kan holdes stabilt ved å investere ressurser, som jevnlig tilførsel av kunstgjødsel og andre hjelpemidler. Slike investeringer vil medføre en økning av produksjonskostnaden.

Ricardo sin illustrasjon av grunnrente passer godt for havbruksnæringen. I havbruksnæringen vil de ulike lokalitetene ha ulik grad av kvalitet. I tillegg er antall lokaliteter begrenset, noe som også gir opphav til grunnrente. Dette vil føre til at de oppdrettsselskapene med de beste lokalitetene, vil kunne høste en ekstraordinær avkastning fra dem. Hva som er de beste lokalitetene for oppdrettsnæring endrer seg over tid. Dette påvirkes av klimatiske endringer, som endring i temperatur eller væreforhold. Slike endringer vil kunne påvirke selskapenes produksjonskostnader på en negativ eller positiv måte. Andre faktorer som vil kunne påvirke grunnrenten fra en lokalitet over tid kan være lusebestand og teknologisk utvikling.

Teknologisk utvikling kan føre til at en lokalitet blir utnyttet på en bedre måte. Eksempler på slik teknologi er nye lusevaksiner og endringer i merdene som endrer preferansene for ulike typer lokaliteter. Innovasjon i merdteknologi som reduserer kostnadene knyttet til offshore-anlegg og anlegg på land, kan redusere dagens arealutfordringer ved å flytte produksjonen bort fra kystnære områder. I tillegg kan nye lusevaksiner og automatiserte fôringssystemer forbedre utnyttelsen av en lokalitet. Slike teknologiske forbedringer vil øke produksjonseffektiviteten og redusere miljøpåvirkningen, noe som er avgjørende for å oppnå høyere grunnrente over tid.

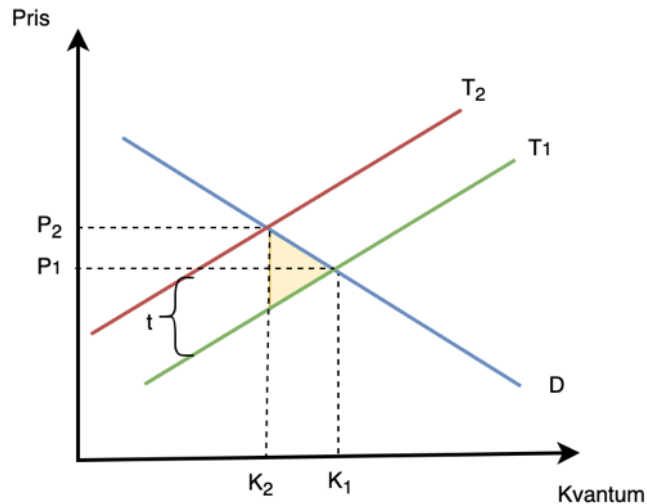
3.3 Innhenting av grunnrente

Grunnrente kan hentes ut på ulike måter. De mest brukte i nyere tid er overskuddsbaserte grunnrenteskatter, som kontantstrømskatt og en periodisert grunnrenteskatt. Disse brukes fordi det i prinsippet ønskes en nøytral beskatning av havbruksnæringen. Det finnes likevel andre måter å hente ut grunnrente på. Dette kan gjøres ved hjelp av en bruttoavgift eller andre skattetyper, men kan også hentes ut ved hjelp av leie av grunn eller auksjoner.

Det kan argumenteres for at myndighetene allerede har hentet ut grunnrente fra næringen gjennom bruken av auksjoner på havbrukstillatelser og utvidelse av kapasitet. Grunnrenten oppstår på grunn av differensierte lokaliteter, og en begrensning i tilgjengelig sjøareal. Når myndighetene auksjonerer bort kapasitet, blir tillatelsene solgt til høystbudene. Budene reflekterer aktørene sin betalingsvilje for de ekstra verdiene disse tillatelsene gir, og derfor også verdien av tillatelsen. På denne måten henter myndighetene ut deler av grunnrenten på forskudd.

Det finnes flere argumenter for å innhente grunnrente gjennom skatter. Et av argumentene er at grunnrenten stammer fra ressurser som eies av fellesskapet. Dette inkluderer ressurser fra havområder, enten det er for å hente opp olje, produsere fisk, eller utnytte vannkraft til energiproduksjon. Argumentet vil da være at fellesskapet eier deler av verdiene som produseres, altså deler av grunnrenten. Et annet argument for å benytte en grunnrenteskatt, er for å fremme effektivitet. En nøytral grunnrenteskatt vil kunne redusere behovet for alternativt vridende skatter. Dette vil redusere eventuelle dødvektstap, og dermed øke effektiviteten.

Figur 3.5 viser dødvektstapet som oppstår ved innføringen av en kvantumskatt (skatt på kilo slaktet fisk). Markedets opprinnelige likevekt befinner seg i krysningspunktet mellom etterspørselsfunksjonen og tilbudskurve T_1 . Denne likevekten gir kvantum K_1 og en pris lik P_1 . Næringen påføres så en kvantumskatt. Tilbudskurven skifter opp til T_2 , mens etterspørselen etter fisk er den samme. Dette gir redusert kvantum til K_2 , mens prisen øker til P_2 i den nye likevekten. Kvantumskatten reduserer det samfunnsøkonomiske overskuddet, og det oppstår et dødvektstap lik den gule trekanten.

Figur 3.5 Illustrerer effekten av en kvantumskatt.

Innføringen av en overskuddsbasert skatt er motivert av ønsket om å oppnå nøytralitet og en ønsket fordeling av risiko mellom oppdrettsselskapene og staten. Sammenligner vi med en kvantumskatt, så er dette en skatt som må betales uavhengig av lønnsomheten til selskapene. Dette vil igjen medføre en lavere risiko for staten, men en høyere risiko for selskapene. Spesielt i en bransje som oppdrett, hvor inntektene varierer mye over tid. En kvantumskatt vil føre til et effektivitetstap, og i scenarioer hvor selskapene må bære en uproporsjonal andel risiko, enn det de sitter igjen med av avkastningen, kan dette ha en negativ effekt på ønsket om å investere.

3.4 Kontantstrømskatt

En kontantstrømskatt er utformet slik at skattegrunnlaget korresponderer med selskapets ut og innbetalinger. Dette er som om staten ville vært en passiv eier i selskapet. Myndighetene tar en andel av de opprinnelige investeringene og mottar en tilsvarende andel av nettoinntektene. En ideelt utformet kontantstrømskatt skal være nøytralt, og vil derfor være et presist virkemiddel for å inndra en andel av grunnrenten i næringen. Nøytralitet i en slik sammenheng innebærer at skattebelastningen ikke påvirker bedriftenes beslutningsprosesser. Prosjekter som før skatten var lønnsomme, vil også være lønnsomme etter skatten, uten at de interne rangeringene av investeringsprosjekter endres. For å opprettholde nøytraliteten må skattegrunnlaget sin nåverdi være den samme som nåverdien til ressursen som skal skatlegges, etter alle kostnader er trukket fra. Dette sikrer at det utelukkende er grunnrenten som beskattes, og ikke verdiskapningen som er uavhengig av de stedbundne ressursene.

En slik kontantstrømskatt ble først vist nøytral av Brown (1948). Brown beskrev en skattemodell som ville virke nøytralt på et selskaps sine investeringsbeslutninger. Skatten er utformet slik at investeringene til selskapet kan trekkes fra den skattepliktige inntekten i det året de påløper. En slik tilnærming vil eliminere skatten sin påvirkning på selskapets investeringsbeslutninger. I tilfeller ved underskudd, vil dette akkumuleres og trekkes fra framtidig skattepliktig inntekt.

Gernaut og Ross (1975) videreutviklet kontantstrømskatten. Deres utforming ble tilpasset for å skattlegge naturressurser, og er ofte referert til som «Resource Rent Tax» (RRT). RRT er en effektiv tilnærming for beskatning av naturressursprosjekter, med mål om å hente ut den ekstraordinære profitten eller grunnrenten. Gernaut og Ross argumenterer for at selskapene ikke skattlegges før de har nådd en forhåndsbestemt terskels-rate. Avkastningskravet er nødvendig for å dekke tilbudsprisen for investering, og sikrer dermed videre investeringer og vekst i næringen. En slik løsning kan også føre til en økning i framtidig skatteproveny. Skattesystemet er designet for å sikre at en vesentlig del av grunnrenten tilfaller staten ved lønnsom drift, samtidig som det oppmuntrer til investeringer i næringen. Ved eventuelt underskudd vil dette bæres frem med en rente, som i framtiden kan trekkes fra skattepliktig overskudd, og skape en «Tax holiday»⁴.

Hovedforskjellen mellom Brown (1948) og Gernaut og Ross (1975) sine skattemodeller, er tidspunktet for skattefradraget. I Brown sin modell blir skattefradraget gitt umiddelbart, og dermed i samme år som investeringene gjennomføres. Gernaut og Ross foreslår derimot en modell med en terskels-rente, for å sikre videre investeringer. Gernaut og Ross adresserte også behandlingen av underskudd, som blir akkumulert og brakt frem med renter. Denne forskjellen gjør RRT mer fleksibel med tanke på økonomiske svingninger. En slik tilnærming er viktig for en skatt på en næring som havbruk, med prosjekter med høy risiko og usikker avkastning.

3.5 Skattens nøytralitet

⁴ «Tax holiday» er en periode hvor et selskap fritas fra å betale skatt. «Tax holiday» kan oppstå når akkumuleringen av underskudd blir brukt til å motregne den netto skattepliktige inntekten i inneværende år Gernaut og Ross (1975, s. 285).

Grunnrenteskatten på havbruksnæringen er utformet som en kontantstrømskatt, og det er derfor denne modellen oppgaven tar for seg videre. Jeg skal videre demonstrere kontantstrømskattens nøytralitet. Modellen spenner over to perioder, og inkluderer følgende variabler: NNV , er netto nåverdien til prosjektet, I , er de initiale investeringene, og K er kontantstrømmen som kommer av prosjektet i første periode, diskontert med renten r . Nettonåverdien til en investering kan da uttrykkes som:

$$NNV = -I + \frac{K}{(1+r)}$$

Et prosjekt er lønnsomt dersom netto nåverdi er positiv, og ulønnsomt dersom den er negativ. Det marginale prosjektet er når netto nåverdi er null. For at den innførte grunnrenteskatten τ skal være nøytral, kan den ikke endre selskapets investeringsbeslutning.

Videre ser vi på prosjektet sin netto nåverdi etter en skattesats τ , hvor $0 < \tau < 1$. Ved innføring av en skatt, τ , tar staten sin andel av investeringene. Dette kan gjøres ved et investeringsfradrag som trekkes fra prosjektets investering, I . Investeringsfradraget er gitt som $(\tau + \Delta)$. NNV_s er nå nettonåverdi på prosjektet etter skatt på den diskonterte framtidig kontantstrømmen K , og et investeringsfradrag på I .

$$NNV_s = -I(1 - \tau - \Delta) + \frac{(1 - \tau)K}{(1 + r)}$$

$$NNV_s = (1 - \tau)NNV + \Delta I$$

Skatten er nøytral dersom $\Delta = 0$. Dette betyr at avviket mellom skattesatsen og skattefradraget er lik null. Hvis $\Delta = 0$.

$$NNV_s = (1 - \tau)NNV$$

Hvis skattesatsen settes marginalt høyere enn investeringsfradraget, vil det marginale prosjektet før skatt, bli ulønnsomt etter skatt. Det betyr at $\Delta > 0$ medfører en vridning i et selskap sin investeringsbeslutning, og skatten er derfor ikke nøytral.

Vi kan med dette si at når skattesatsen og investeringsfradraget settes lik hverandre, vil netto nåverdien til en investering etter skatt (NNV_S) være lik netto nåverdien til prosjektet i periode null, justert for en faktor $(1 - \tau)$. Dette indikerer at skatten er nøytralt, og en bedrift sin investeringsbeslutning vil i teorien være den samme før og etter skatt. Denne løsningen viser også viktigheten av at skattesatsen ikke kan endres i løpet av et prosjekt sin levetid, fordi $\Delta \neq 0$ vil gi vridninger i framtidige investeringer.

Vi kan illustrere dette ved et prosjekt hvor den initiale investeringer er på 100 000 i periode null. Skattesatsen er satt til å være 25 prosent, og vi har en diskonteringsrente på 10 prosent. Investeringen gir en kontantstrøm på 110 000 i periode 1. Dette er det marginale prosjektet før skatt, og får derfor også en nettonåverdi lik null, når skattesats og avdrag er like.

$$NNV_S = -100\,000(1 - 0,25) + \frac{(1 - 0,25)110\,000}{(1 + 0,1)} = 0$$

Ved en kontantstrømskatt er staten en passiv eier i et selskap. Dette kan illustreres med samme tall som i regneeksempelet over. Staten vil her ta på seg 25 prosent av kostnadene, som utgjør 25 000. Selskapets egenandel av investeringen blir da på 75 000. Staten tar også sin andel av kontantstrømmen, som blir 27 500. Dette gir staten en avkastning på 2 500, som utgjør en avkastning 10 prosent. Selskapet sitter igjen med 82 500, og oppnår en avkastning på 7 500, som også utgjør en avkastning på 10 prosent.

Et avvik mellom investeringsfradraget og skattesatsen (for eksempel $\Delta = 0,05$) vil endre skatten sin påvirkning på det marginale prosjektet.

$$NNV_S = -100\,000(1 - 0,20) + \frac{(1 - 0,25)110\,000}{(1 + 0,1)} = -5000$$

Prosjektet får en negativ nettonåverdi når skattesatsen settes høyere enn investeringsavdraget. Dette gir et skift i fremtidige investeringer, fordi investeringer som tidligere var lønnsomme, ikke er det etter skatt.

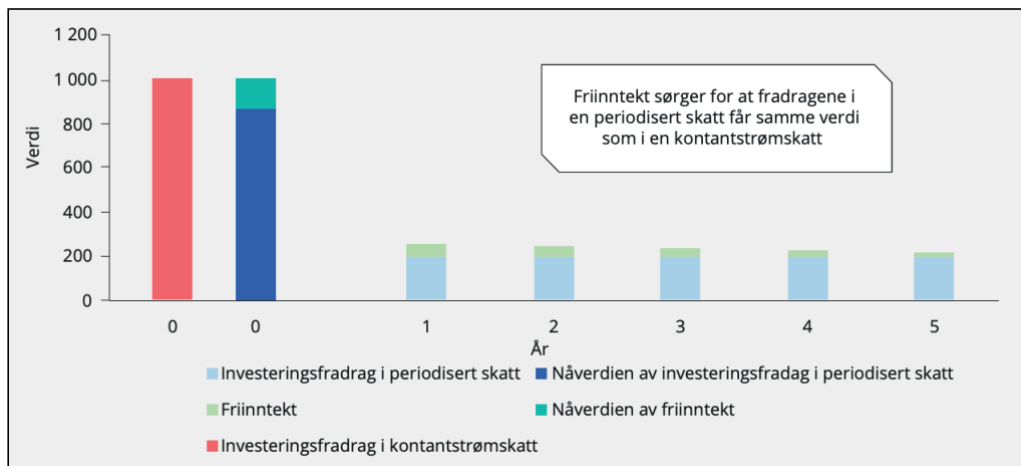
3.6 Periodisert grunnrenteskatt

En periodisert grunnrenteskatt og en kontantstrømskatt deler mange grunnleggende prinsipper. Det som skiller de to formene, er at ved en periodisert grunnrenteskatt blir investeringsfradragene fordelt over tid via avskrivninger. Til sammenligning gis fradragene i en kontantstrømskatt umiddelbart. For at en periodisert grunnrenteskatt skal gi samme nåverdi som en kontantstrømskatt, må det gis en kompensasjon for at avdragene utsettes. Den ekstra kompensasjonen er en rente som skal dekke alternativkostnaden ved å utsette fradragene.

$$NNV_{Ps} = -I + \frac{K - \tau(K - I - F)}{(1 + r)}$$

Sammenlignet med modellen i 3.5 er ($\Delta = 0$), og skattefradraget er lik skattesatsen, definert som τ . Nåverdimodellen er inspirert fra Holtsmark og Schreiner (2023, s. 21) og strekker seg over to perioder. I denne modellen tildeles derfor hele investeringsfradraget, τI , i andre periode. Friinntektsrenten F er designet for å kompensere for utsettelse av fradragene. Friinntekten blir beregnet ut ifra de nedskrevne investeringene tilknyttet sjøfasen, justert med en spesifikk rentesats. I eksempelet over vil skatten være nøytral når $F = rI$ (Holtsmark og Schreiner, 2023, s. 21). Nåverdien av avdragene ved en periodisert grunnrenteskatt vil da være lik avdragene i en kontantstrømskatt (3.5). Hvis den er utformet riktig, kan den periodiserte grunnrenteskatten virke nøytral på skattesubjektene investeringsbeslutninger, på samme måte som en kontantstrømskatt.

Figur 3.6 illustrerer hovedforskjellen i håndtering av investeringsfradrag mellom en kontantstrømskatt og en periodisk grunnrenteskatt. Den røde søylen viser at hele investeringsfradraget i en kontantstrømskatt blir gitt umiddelbart i år 0. De lyseblå søylene viser hvordan investeringsfradragene i en periodisert skatt blir fordelt over fem år. De grønne søylene viser friinntekten, som er kompensasjonen som gis i en periodisert skatt, for å kompensere for at avdragene utsettes. Figuren viser at nåverdien av de to investeringsfradragene i de to skatteformene blir lik, hvis friinntekten settes rett.

Figur 3.6 forskjellen i fradragene mellom en kontantstrømskatt og en periodisk grunnrenteskatt, hentet fra NOU 2019: 18, (s. 101).

Kapittel 4 Grunnrenteskatt på havbruksnæringen

4.1 Skatteformen

Havbruksskatteutvalget anbefalte at en grunnrenteskatt på havbruksnæringen burde bli utformet som en periodisk grunnrenteskatt. Men finansdepartementet valgte til slutt å anbefale å utforme grunnrenteskatten for havbruksnæringen som en kontantstrømskatt, til tross for havbruksskatteutvalget sin anbefaling.

Fordelen med en kontantstrømskatt for myndighetene sin side, er at fradragene gis umiddelbart. Dette gjør det enklere sammenlignet med en periodisert grunnrenteskatt, hvor de måtte ha betalt rentekompensasjonen for utsatte fradrag. En slik løsning vil også kunne være positivt for skattesubjektet, fordi det umiddelbare skattefradraget vil gi en likviditetsfordel, og forutsigbarhet. Ulempen med å velge en kontantstrømskatt foran en periodisert grunnrenteskatt er at skattesatsen må holdes fast. En endring i skattesatsen vil gjøre at en kontantstrømskatt ikke er nøytral, slik som teorien i 3.5 tilsier.

4.2 Skattesats

Finansdepartementet foreslo i sitt høringsnotat for innføringen av grunnrenteskatt på havbruk en grunnrentesats på 40 prosent, som ble anbefalt av NOU 2019: 18. Skattesatsen ble i LS.prp. nr. 78 (2022-2023) endret til 35 prosent, som ble foreslått mars 2023. Til slutt ble den satt ned til 25 prosent, med støtte fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre, Pasientfokus og Rødt (Vartdal og Knudsen, 2023).

Finansdepartementet understreker at «selv om grunnrenteskatten har som mål å sikre fellesskapet en betydelig andel av grunnrenten, er det ikke et mål om et bestemt årlig proveny.» (Finansdepartementet, 2023b, s. 1) Dette understreker de med at provenyet vil variere med næringen sin lønnsomhet, og ville derfor i være svært avhengig av variabler som lakseprisen og næringens kostnadsnivå.

4.3 Samvirkning med selskapsskatt

Når en ny skatt skal innføres på en næring, er det viktig å analysere hvordan denne skatten vil kunne samvirke med allerede fungerende skatter. Når det gjelder havbruksnæringen er selskapene allerede underlagt en selskapsskatt på 22 prosent, og det er derfor viktig at grunnrenteskatten ikke er med på å forsterke vridningene som selskapsskatten allerede skaper. Basert på dette har finansdepartementet foreslått en tilsvarende lik grunnrenteskatt som for vannkraft- og petroleumsnæringen i Norge (Finansdepartementet, 2023b, s. 1-2).

Med to skatter som begge påvirker næringens inntekt, vil grunnlaget for grunnrenteskatten også reduseres. For å kompensere for dette vil Finansdepartementet justere grunnrenteskattesatsen teknisk:

$$\frac{0,25}{(1 - 0,22)} \approx 0,321$$

Ved å justere grunnrenteskattesatsen til 32,1 prosent, vil den samlede effektive skattesatsen forbli på det ønskede nivået på 47 prosent:

$$0,22 + (1 - 0,22) * 0,32 \approx 0,47$$

En slik teknisk justering vil ikke påvirke de løpende inntektene og driftskostnadene, men vil ha en innvirkning på investeringene som kun benyttes i grunnrentevirksomheten. Dette skyldes at disse investeringene kommer til fradrag umiddelbart gjennom grunnrenteskatten, mens effekten på den alminnelige inntekten skjer gjennom avskrivninger over tid. For å oppnå en samlet effektiv skattesats på 47 prosent, får selskapene et fradrag på 32,1 prosent i investeringsåret, mens mer skatt betales i oppdretternes driftsfase.

4.4 Virkeområde

Når en ny skatt skal tillegges en næring, er det viktig å nøye definere skattens virkeområde. Dette gjelder for geografiske avgrensninger og selskapsdefinisjoner som skal bestemme og gjøre det klart for næringen, hvem som blir skattlagt av den nye grunnrenteskatten.

I regjeringens høringsnotat blir det fastsatt at grunnrenteskattens virkeområde er den økonomiske sonen og på kontinentalsokkelen. (Finansdepartementet, 2023b, s. 3) Den økonomiske sonen kan regnes å være inntil 200 nautiske mil fra grunnlinjene til et land, jf. økonomiske soneloven § 1 andre ledd. Dette er et område hvor kyststaten har suverene rettigheter, og kan derfor benytte seg av naturressursene i området. Norge er et land med kontinentalsokkel. FN-avtalen om fiske på det åpne hav fra 1995 gir derfor Norge rettigheter til ressursene utenfor den økonomiske sonen (Nærings- og fiskeridepartementet, 2021).

Grunnrenteskatten sine geografiske begrensninger bestemmer at selskaper som er skattepliktig i utlandet, ikke kan beskattes gjennom en norsk grunnrenteskatt på havbruk. Dette gjelder for de selskapene som operer utenfor den norske territorialgrensen, som blir definert over. Utenlandske personer og selskaper kan derimot skattlegges i Norge, hvis de har et fast driftsområde innenfor denne territorialgrensen (Finansdepartementet, 2023b, s. 3).

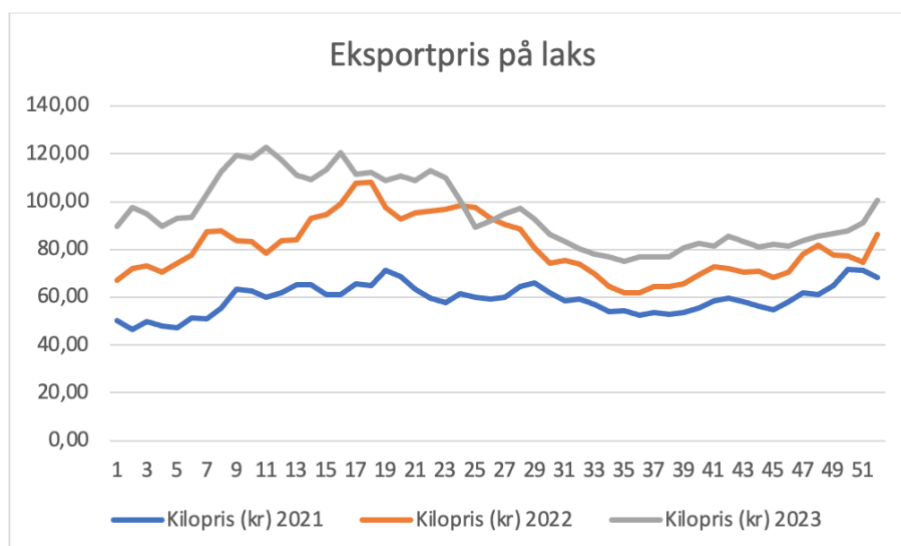
Skattesubjektet for grunnrenteskatten i havbruksnæringen er fastsatt av finansdepartementet til å være «innehaver av antallsbegrenset akvakulturtillatelse til matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret» (Finansdepartementet, 2023b, s. 3). En foreslått justering er derimot å presisere i lovteksten i akvakulturloven, hvem som blir skattesubjekt ved utleie av akvakulturtillatelser. I Finansdepartementet (2022a, s. 20) blir det vist til akvakulturloven § 19 tredje ledd, som sier «Utleie av akvakulturtillatelser er ikke tillatt. Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet med utleie». Her har finansdepartementet lagt til at i slike særlige tilfeller anses eventuelle utleie av akvakulturtillatelser å være kortvarige. På bakgrunn av denne vurderingen, vil utleier være subjektet for skatten i tilfeller hvor akvakulturtillatelser er leid ut (Finansdepartementet, 2023b, s. 3).

I tillegg er det viktig i utformingen av den nye skatten å sette en tydelig konserndefinisjon. Denne definisjonen skal motvirke tilpasninger som reduserer det skattemessige grunnlaget for bedriftene. For eksempel kan bedrifter forsøke å splitte opp hovednæringen i flere selskaper for å oppnå flere bunnfradrag. For å hindre slike tilpasninger skal konserndefinisjonen også

omfatte moderselskaper og strategiske eierskap (Finansdepartementet, 2023b, s. 3-4). Dersom én person eller en gruppe personer har bestemmende innflytelse over flere selskaper, skal alle disse selskapene regnes som et konsern og dermed bare tildeles ett bunnfradrag (Finansdepartementet, 2023b, s. 4).

4.5 Inntekter

For å kunne innføre en grunnrenteskatt på havbruksnæringen, er det nødvendig å kunne fastsette en verdi på fisken, siden dette er en stor del av grunnrenteberegningen. Dette er en verdi som varierer over tid, og påvirkes av ulike faktorer, som tilbud og etterspørsel. Verdien på en fisk vil også variere med kvalitet. Figur 4.1 viser en oversikt over de ukentlige eksportprisene på hel laks, ikke slaktet, vist i kroner per kilo i 2021 - 2023. Laveste ukespris i perioden var 54,41, mens høyeste var 122,88.

Figur 4.1 Eksportpris for fersk eller kjølt opalen laks i kilopris (NOK). Data er hentet fra Statistisk sentralbyrå sin statistikkbank.

I høringsforslaget lagt frem 28.09.2022 ble det lagt frem et forslag om å basere grunnrenteskatten på normpris med utgangspunktet i børspriser på Nasdaq i stedet for de faktiske salgsprisene (Finansdepartementet, 2022a, s. 25). Merdkanten er satt til å være skatteavgrensningspunktet, som er betegnelsen på skjæringspunktet for hvilken inntekt som er grunnrenteskatteplikt og kostnadene som skal komme til fradrag. Det betyr at aktivitetene før og etter sjøfasen ikke vil være en del av skattegrunnlaget. Dette er aktiviteter som stam- og

settefiskproduksjon og slakt, som ikke tar i bruk felles naturressurser på samme måte, og skal derfor ikke regnes som en del av grunnrenteinntekten (Finansdepartementet, 2022a, s. 23-25).

I senere tid har Finansdepartementet sett utfordringer med forslaget i høringsnotatet om normpriser som baserer seg på Nasdaq. Anbefalingen har derfor valgt å gå bort fra å sette en normpris, og i en pressemelding 18. november 2022, varslet Stortinget om at det ble vurdert å sette opp et eget prisråd for havbruk (Finansdepartementet, 2023a). Et prisråd skal fastsette prisene på fisk ved merdkanten, som er satt til å være skatteavgrensningspunktet. Rådet må derfor justere for eventuelle verdiøkninger etter dette punktet, for å unngå at verdiskapningen utenfor sjøfasen blir beskattet av grunnrenteskatten. For å sikre at prisene blir så nøyaktige som mulig, må prisrådet sette egne priser for laks, ørret og regnbueørret, samt fastsette priser for ulike kvaliteter av fisk (Finansdepartementet, 2023b, s. 4-5).

En av de store fordelene med en innføring av et slikt prisråd, vil være at det reduserer muligheten for skattemessige tilpasninger fra oppdretternes side. Det at et prisråd tar over disse prispregningene, betyr også en reduksjon i administrative kostnader hos oppdrettsselskapenes og skatteetatens side. Et prisråd for havbruk ble oppnevnt i slutten av 2023, men siden grunnrenteskatten på havbruk er en skatt som er innført med virkning fra 1. januar 2023, betyr dette at selskapene selv skal sette markedsverdien på fisk på merdkanten.⁵ I de tilfellene hvor selskapene ikke selger fisken på merdkanten, skal selskapet selv komme med en markedsverdi, som skal legges til i skattemeldingen (Finansdepartementet, 2023b, s. 5).

Når skatteavgrensningsprisen er satt, er neste steg å finne brutto grunnrenteinntekt. Dette gjøres ved å multiplisere den satte prisen, med volumet av fisk som selges. Selv om merdkanten er satt til å være skatteavgrensningspunktet, er dette et punkt hvor det ikke er nok informasjon til stede. Det er ikke før ved slakt, at selskapene har full oversikt over vekt og kvaliteten på den fisken som er tatt opp. På bakgrunn av dette har finansdepartementet valgt å

⁵ I en pressemelding (70/2023) sendt ut 20. desember 2023, oppnevnte Finansdepartementet medlemmer til prisråd for grunnrenteskatten på havbruk for perioden 2024-2026. Rådet består av åtte personer og to varamedlemmer. Rådets oppgave blir å sette bindende priser til bruk ved fastsetting av grunnrenteskattepliktig inntekt. Rådet vil ikke sette priser før fra 1. juli 2024, og frem til dette skal selskapene selv sette markedsprisen på merdkanten. Skatteavgrensningsprisen skal settes til merdkanten, uavhengig av hvor i verdikjeden fisken omsettes (Finansdepartementet, 2023c).

sette slaktervolumet som grunnlaget for å regne ut bruttoinntekten (Finansdepartementet, 2023b, s. 4-5).

4.6 Fradrag

Etter skatteloven § 6-1 første ledd første punktum skal det «gis fradrag for kostnader som er pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt.». Siden grunnrenteskatten er en skatt på overskuddet, betyr dette også at alle kostnadene tilknyttet denne virksomheten skal komme til fradrag. Dette betyr at det kun gjelder kostnader knyttet til den delen av virksomheten som genererer grunnrente, og ikke kostnader som påløper i produksjonen etter merdkanten. Finansdepartementet (2023b, s. 7-8) trekker frem innsatsfaktorer som settefisk, mat, kjemikalier og ulike former for behandlinger av fisken, som kostnader som er tilknyttet sjøfasen, og derfor også fradragsberettiget. Dette gjelder også kostnader tilknyttet å fange rømt oppdrettsfisk og arbeidslønn tilknyttet arbeidet i sjøfasen. Finansdepartementet (2023b, s. 7-8) forslår at skattesubjektene sine individuelle kostnader tas til grunn, og at sjablongfradrag ikke tas i bruk, som vil si et fast forhåndsbestemt beløp.

Grunnrenteskatten følger kontantstrømprinsippet, som betyr at investeringer som er tilknyttet sjøfasen, vil bli gitt fradrag umiddelbart. Når det gjelder driftsmidler som er gjennomført før innføringen av grunnrenteskatten, har Finansdepartementet (2023b, s. 7-9) valg å gi fradrag gjennom avskrivninger av gjenstående verdier. For de driftsmidlene som også benyttes i andre aktiviteter utenfor sjøfasen, er reglene mer uklare, og det vil derfor her gjøres en vurdering. Dette kan være driftsmidler som båter og kraner, som brukes i sjøfasen, men vil også kunne brukes i andre deler av verdikjeden, som transport og i produksjonen av settefisk. Hensynene som skal tas i en slik vurdering, er lik som vurderingsreglene i grunnrentebeskatningen av vannkraft. Disse går ut på at kostnadene skal fordeles mellom grunnrenteskattepliktig virksomhet og annen virksomhet utenfor virkeområdet, basert på nyttefordelingen av denne aktiviteten (Finansdepartementet, 2023b, s. 7-9).

Tidligere i oppgaven er det sett på samvirkningen mellom grunnrenteskatten på havbruk, og den alminnelige selskapskatten på 22 prosent. Dette er ikke de eneste skattene havbruksnæringen er underlagt. Finansdepartementet har bestemt at eiendomsskatten på oppdrettsselskapene i sjø skal komme til fradrag. Eiendomsskatteloven § 4 andre ledd fjerde punktum definerer flytende anlegg til å omfatte «dei fysiske installasjonane som merder, flytemodul, fôringsmaskin, fôringslager, opphaldsrom og sanitæranlegg og liknande, samt

anker, lodd og liknande til forankring.» Ytelser til kommuner og lokalsamfunn blir ikke gitt fradrag på (Finansdepartementet, 2023b, s. 8). NOU 2019: 18 (s. 157) anbefalte at det ikke skulle gis fradrag for de tillatelsene som ble ervervet før auksjonen som fant sted i 2018. Dette gjelder ikke for de auksjonene som fant sted i 2018 og 2020, og pristildelingen i 2020. De tillatelsene som ble kjøpt i denne perioden vil bli gitt et sjablongfradrag på 40 prosent av innbetalte vederlag (Finansdepartementet, 2023b, s. 10). Dette vil over tid kunne føre til at aktørene i markedet nedjusterer sin betalingsvilje for nye akvakulturtillatelser i framtidige auksjoner. I 2022 var det totalt 22 aktører som kjøpte kapasitet på totalt 24 644 tonn MTB, som utgjorde et samlet vederlag på nesten 3,8 milliarder norske kroner (Fiskeridirektoratet, 2023a).

4.7 Bunnfradrag

Bunnfradrag er et fradrag som skal sikre at det kun er selskaper med overskudd over en viss verdi som blir utsatt for grunnrenteskatt. I høringsnotatet ble bunnrentefradraget skissert til å et sted mellom 4 000 og 5 000 tonn (Finansdepartementet, 2022a, s. 33-34). Bunnfradraget har på lik linje med prosentsatsen til grunnrenteskatten på havbruksnæringen blitt justert i ettertid, og ligger nå på 70 millioner norske kroner (LS.prp. nr. 1 (2023-2024), s. 56).

Grunnrenteskatten på havbruk er utformet som en kontantstrømskatt. Dette betyr at hvis et selskaps grunnrenteinntekt skulle bli negativ, kan skatteverdien enten utbetales direkte eller videreføres med renter. Finansdepartementet har valgt å videreføre skatteverdien med renter, slik at den kan trekkes mot framtidig skattepliktig inntekt (Finansdepartementet, 2023b, s. 12). En av grunnen til dette er at grunnrenteskatten har et stort bunnfradrag. Hvis selskaper med årlig grunnrente under dette bunnfradraget går i underskudd, ville en utbetalingsordning føre til et provenyrtap. Dette skyldes at selskapet ville motta utbetaling når de går med tap, mens overskuddet skjermes av bunnfradraget når de går med fortjeneste i sjøfasen. De selskapene som ender med å få fremført underskudd med renter, har sikkerhet for disse verdiene. Det betyr at selskapet vil få utbetalt disse verdiene hvis det bestemmer seg for å avvikle den grunnrenteskattepliktige virksomheten (Finansdepartementet, 2023b, s. 12).

4.8 Fordeling

Grunnrenteskatten på havbruk innføres i stor grad fordi oppdrettsselskapene har tjent betydelige beløp på å benytte seg av fellesskapets ressurser. En av årsakene til den store

profitten, er at kommuner har avsatt areal og lagt til rette for produksjon langs kysten. Derfor er det også naturlig at disse kommunene skal få sin andel av skatteinntektene.

En av tiltakene for å sikre inntekter til vertskommunene er en produksjonsavgift.

Produksjonsavgiften settes til 90 øre per kilo og de kommunale og fylkeskommunale andelene av auksjonsinntektene skal økes fra 40 til 55 prosent (LS.prp. nr. 78, s. 8). Disse to endringene medfører at halvparten av bruttoinntektene fra grunnrenteskatten vil fordeles til kommunesektoren. I tillegg til disse stabile inntektene fra produksjonen, vil fylkesandelen av Havbruksfondet økes fra 12,5 til 20 prosent. (LS.prp. nr. 78, s. 8) Havbruksfondet er et fond som ble oppstartet i 2015, og har som oppgave å fordele ut inntekter som skyldes vekst i oppdrettsnæringen og inntektene fra produksjonsavgiften. Den samlede utbetalingen fra Havbruksfondet i 2022 og 2023 lå på 4,5 milliarder kroner (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023).

4.9 Skatter og avgifter i andre land

Laks er en global handelsvare. I tillegg til Norge er land som Chile, Canada og Færøyene store produsenter oppdrettet laks. For å kunne vurdere risikoen for skattekonkurranse, er det nødvendig å se på skattepraksisen i de andre store eksportlandene av oppdrettslaks.

Selskaper som er tilknyttet Chile blir skattlagt for hele sin globale produksjon, og skattlegges av en nasjonal inntektsskatt. Særskatten på havbruk i Chile er en konsesjonsavgift (KPMG, 2022, s. 15). Dette er en årlig avgift som avhenger av størrelsen på lokaliteten som tas i bruk. Avgiften er på UTM⁶ 20 per hektar, noe som per april 2024 utgjorde en særskatt på nesten 15 000 norske kroner per hektar.

I Canada betaler oppdrettsselskapene et vederlag for tillatelser og lokaliteter. Strukturen og størrelsen på vederlagene varierer mellom de ulike områdene i landet. I British Columbia betaler selskapene 2,96 Canadiske dollar per tonn biomasse med finnefisk og 118 CAD i årlige administrasjonsgebyr tilknyttet tillatelsene for 2024. Dette er avgifter som øker til 3 og 120 CAD i 2025 (Fisheries and Oceans Canada, 2024).

⁶ UTM (monthly tax unit) er en standardisert skatteenhet i Chile, som justeres månedlig. UTM 20 betyr 20 ganger UTM, som per april 2024 var på 65 182 chilenske pesos (Chiles sentralbank, 2024).

I 2017 vurderte myndighetene på Færøyene en grunnrenteskatt på havbruk, men valgte heller å justere sin høsteskatte. På Færøyene betaler oppdretterne en høsteskatte. Skatten baseres på gjennomsnittlig kilopris per måned, multiplisert med antall kilo slaktet fisk. Gjennomsnittlig kilopris er basert på Fish Pool Index.⁷ Skattesatsen avhenger av månedens gjennomsnittlige kilopris. I 2022 var skatten slik:

Høsteskatte på Ferøyene	
Gjennomsnittlig pris per kilo	Skattesats
Under 32 DKK	0, 50%
Mellom 32 og 36 DKK	2, 50%
Høyere enn 36 DKK	5, 00%

Figur 4.2 Høsteskatte på Færøyene. Tallene er hentet fra KPMG (2022, s. 27).

Høsteskatte på Færøyene har i ettertid blitt endret til å også ta hensyn til selskapenes produksjonskostnader. Den nye skatten strekker seg nå fra 0,5 til 20 prosent, avhengig av FishPool sine gjennomsnittlige priser, og selskapets produksjonskostnader. For å oppnå en skattesats på 20 prosent, må gjennomsnittsprisen ligge på 40 DKK eller høyere, gitt at gjennomsnittsprisen overstiger produksjonskostnadene (Chase, 2023).

Kapittel 5 Grunnrenteskattens ringvirkninger

5.1 Politisk risiko

Politisk risiko er at de økonomiske rammevilkårene for en sektor blir endret på bakgrunn av en politisk avgjørelse. I denne oppgaven vil det fokuseres på politisk risiko tilknyttet norsk skattepolitikk. Politisk risiko blir da risikoen for at avkastningen av et gitt prosjekt blir redusert som følger av en ex-post skatt.

Politisk risiko sin påvirkning på investeringer er et tema som har vært mye oppe til debatt i de senere årene. Teknologisk utvikling gjør det lettere enn tidligere å flytte investeringer fra en næring til en annen, og på tvers av landegrensar. Denne trenden gjør at investorer får flere alternativer, og en liten endring i skattepolitikken vil kunne endre på investeringsnivået i

⁷ Fish Pool Index er en referanseindeks for spotpris på laks, som brukes for å beregne finansielle laksekontrakter. FPI består av salgspriser fra Nasdaq Salmon Index og norsk eksportstatistikk fra SSB (Fish Pool, u.å.).

landet. Slike ringvirkninger er det viktig at myndighetene vurderer når de gjennomfører ny politikk.

Kydland og Prescott (1977) diskuterer bruken av optimal kontrollteori for dynamisk økonomisk og politisk planlegging. Optimal kontrollteori er et rammeverk som brukes til å legge politisk plan som maksimerer eller minimerer en ønsket målsetning over tid. Et eksempel på en slik målsetning kan være å maksimere skatteprovenyet fra havbruksnæringen over tid. Kydland og Prescotts hovedargument mot denne formen for planlegging, er at aktørenes nåværende valg avhenger av deres forventninger til framtiden. Aktørenes forventninger formes av den politikken som føres i landet. Selv om politikken som føres er konsistent, kan dette føre til ustabilitet. I tillegg understreker de vanskeligheten av å aktivt stabilisere økonomien, og at en konstant tilnærming over tid vil være tryggere. Kydland og Prescott argumenterer derfor for bruken av konstant politisk føring, og fremhever bruken av konstante skattesatser. Dette gir stabile forventninger hos de økonomiske aktørene i markedet, og dermed også stabile rammevilkår for videre investeringer i landet.

5.1.1 Innføringstidspunkt

Innføringstidspunktet for grunnrenteskatten på en næring vil være vesentlig når det kommer til fordeling av risiko. Når en grunnrenteskatt tilegnes en næring hvor produksjonen allerede er i gang, vil staten kunne ta sin del av oppsiden, uten å ha tatt på seg en proporsjonal del av risikoen. Dette er et poeng som er spesielt aktuelt for havbrukssektoren. Enkeltelskaper har tatt på seg risikoen for å utvikle næringen, mens staten kommer inn som passiv eier når avkastningen skal høstes. Innføringstidspunktet til grunnrenteskatten gjør at den kan sammenlignes med en Windfall-skatt. Windfall skatt er betegnet som en særskatt som blir satt på selskaper eller næringer som på grunn av økonomiske forhold har oppnådd uforventet høy avkastning over tid (Kagan, 2022). Intensjonen med slike skatter er omfordeling av det ekstraordinære overskuddet i næringer.

Storbritannia er et av landene som i nyere tid har benyttet seg av en windfall skatt. «The Energy Profits Levy» ble introdusert 26 mai 2022. EPL ble innført for å skatlegge profitten til energiselskaper, som følger av de eksepsjonelt høye olje- og gassprisene. Skatten ble opprinnelig innført med en sats på 25 prosent, før den økte til 35 prosent i januar 2023. Økningen til 35 prosent gjør at den totale skattesatsen på olje- og gassprofitt ligger på 75 prosent (HM Revenue & Customs, 2023). Skatten skulle opprinnelig opphøre 31. mars 2028,

men har senere tid blitt forlenget med et år. Argumentet for forlengelsen er at krigen i Ukraina vil utvide næringens windfall-profitt. Skatten ga et proveny på tilsvarende 35 milliarder kroner, som var ca. halvparten av det det myndighetene i Storbritannia forventet (BBC, 2024).

Windfall-skatter er effektive til å hente inn midler raskt. Dette gjør at det kan bli et fristende virkemiddel i pressede tider. Innføring av en Windfall-skatt må likevel analyseres nøye. En windfall-skatt vil gi ringvirkninger, og nettoresultatet er derfor vanskelig å estimere. I Storbritannia samlet windfall-skatten inn halvparten av det som var forventet. Tidligere bruk av windfall-skatter i USA har også vist samme trend. I 1980 ble det innført en winfall-skatt på olje i USA. Ifølge Lazzari (2006) genererte windfall-skatten skatteinntekter på 80 milliarder dollar, som var betydelig lavere enn myndighetenes forventninger på 393 milliarder dollar. I den samme rapporten ble det estimert at windfall-skatten reduserte oljeproduksjonen i USA fra 1,2 til 8 prosent. Reduksjonen i landets egen oljeproduksjonen økte USA sin avhengighet av å importere olje med 3 til 13 prosent.

Grunnrenteskatten på havbruk i Norge har ikke vært lenge i bruk, og det finnes dermed lite empiri på området. Derfor er grunnlaget for å vurdere et eventuelt tap av skatteproveny fortsatt smalt. Likevel har skatten viste lignende tendenser som bruken av winfall-skatter i Storbritannia og USA. I den første lakseauksjonen etter forslaget om grunnrenteskatten ble lagt frem, ble inntektene til felleskapet på 4 milliarder kroner som var under halvparten av det som var estimert (Haram, 2022b). I tillegg førte skatten til at en rekke selskaper satt planlagte investeringer på vent, og store verdier gikk tapt i forbindelse med forslaget. Sjømat Norge estimerte at selskapene på Oslo Børs tapte 67 milliarder kroner, mens ved å legge til de unoterte selskapene, strekker det totale tapet seg til rundt 100 milliarder kroner (Haram, 2022b). Dette er store verditap som følger av en skatt hvor myndighetene på det tidspunktet estimerte å innhente 3,65 til 3,8 milliarder kroner (LS.prp nr. 78 (2022-2023), s. 21). Slike verditap vil kunne påvirke framtidig skatteproveny fra skatten negativt.

I NOU 2019: 18 omtales grunnrenteskatten på havbruksnæringen som nøytral, når den er riktig utformet. For at en «Winfall skatt» i det heletatt skal kunne virke nøytral, må alle historiske investeringer gis fradrag for. Dette kan la seg gjøre for en helt ny næring, men blir tilnærmet umulig for en næring som havbruk. I havbruksnæringen ble de første investeringene gjort for mange tiår siden. Dermed oppstår et avvik mellom skattefradraget og skattekravet i løpet av en tidligere investerings levetid. Det marginale prosjektet som var lønnsomt for ti år

siden blir nå ulønnsomt på grunn av endrede rammevilkår i næringen. Grunnrenteskatten på havbruk sitt innføringstidspunkt gjør den til en windfall-skatt, og kan derfor ikke sies å være nøytral.

Innføringen av en windfall-skatt i næringen trenger ikke å bare være negativ. Selv om det forventes at en windfall-skatt på næringen vil medføre et effektivitetstap, betyr ikke dette nødvendigvis at slike skatter ikke har noen verdi. For å vurdere nytten av en slik skatt må myndighetene balansere det forventede effektivitetstapet mot omfordelingseffekten, og sammenligne dette med alternative skatteformer.

5.1.2 Endringer i skattesats

Grunnrenteskatt-teorien som er lagt frem tilsier at en korrekt utformet overskuddsbasert grunnrenteskatt vil være nøytral. Dette er et viktig hensyn som må ligges til grunn ved skattens utforming, men det er likevel ikke det eneste. Et problem som oppstår, er at kontantstrømskatten sin nøytralitet avhenger av at skattesatsen holdes stabil. Dette er derimot ikke et krav ved bruk av den periodiske grunnrenteskatten. Dette er fordi grunnrenten skattlegges etter hvert som den oppstår, og en endring i skattesatsen vil derfor kunne tas høyde for. Med avskrivningsregler i tråd med økonomisk verdifall over tid, kan en periodisert grunnrenteskatt være nøytral, selv om skattesatsen endres.⁸

Grunnrenteskatten ble vedtatt for inntekståret 2023, men det er fortsatt mye usikkerhet rundt skatten. Mangel på et bredt forlik rundt grunnrenteskatten, skaper usikkerhet om framtidige endringer av skatten. Denne politiske usikkerheten gjør det vanskelig for aktørene i næringen å ta framtidsrettede beslutninger. En av årsakene til usikkerhet rundt grunnrenteskatten knytter seg til skattesatsen. Det opprinnelige forslaget var at skattesatsen skulle settes til 40 prosent, deretter ble den satt til 35 prosent, før den til slutt endte på 25 prosent. Dette er en skattesats som ikke har støtte av FRP eller Høyre. I april 2023 utalte Olve Grotle, som er fiskeri- og havbrukspolitisk talsmann for Høyre at «både skattenivået og skattemodellen er uakseptabel» (Knudsen, 2023). Uttalelser som dette skaper usikkerhet rundt nåværende grunnrenteskatten sin overlevelse etter Stortingvalget i 2025.

⁸ Avskrivninger i tråd med økonomisk verdifall over tid vil si at investeringene avskrives på en måte som reflekterer det faktiske verditapet. På denne måten kan investeringsfradraget bli gitt i takt med investeringen sin levetid, og dermed også gjenspeile de reelle verdiene. Dette gjør at investeringsfradraget kan justeres i takt med skattesatsen, og dermed opprettholde skattemessig nøytralitet over tid.

Skattesatsen er ikke det eneste punktet som skaper usikkerhet. Beregningen av grunnrenteinntekten baserer seg på laksefiskens markedsverdi ved merdkanten. For inntektsåret 2023 må selskapene selv rapportere markedsverdien ved innlevering av skattemeldingen. Fra og med inntektsåret 2024 skal prisene som grunnrenteinntekten baseres på, fastsettes av et uavhengig prisråd for havbruk. Uklarhet knyttet til en så avgjørende faktor som lakseprisen, som skatten beregnes ut fra, vil påføre selskaper en ekstra risiko i sitt analysearbeid.

5.1.3 Avkastningskrav i andre næringer

Grunnrenteskatt på havbruksnæringen vil være en ex-post justering på havbruksnæringen. Det er derfor naturlig å anta at dette er med på å øke politisk risiko. Ex-ante forventningene til framtidig profitt på lignende investeringer vil påvirkes negativt. Dette vil øke avkastningskravet til lignende prosjekter i Norge. De marginale prosjektene som tidligere ville blitt gjennomført, vil ikke lenger bli lønnsomme, og investeringsnivået faller i landet.

En sammenlignbar næring vil være utvinning av mineraler på havbunnen. Dette er en næring som nå er i utviklingsfasen i Norge. Regjeringen mener at ressursene på havbunnen kan være med på å dekke deler av den store etterspørselen etter ulike typer metall. I gamle vulkanske kilder forventer Oljedirektoratet å finne over 38 millioner tonn kobber, 45 millioner tonn sink, 2317 tonn gull, 85 000 tonn sølv og 1 million kobolt (Oljedirektoratet, 2023, s.1). Det er mye mineraler på bunnen av norsk sokkel, og en mulighet for en ny profitabel næring bygget rundt norske naturressurser.

Utvinning av mineraler på havbunnen er en kapitaltung næring, som krever stor grad av investeringskostnader og teknologisk utvikling. Det er fortsatt mye usikkerhet knyttet til framtidig profitt, og dermed stor grad av risiko tilknyttet etablering. Når investorer skal analysere slike prosjekter, blir det nå naturlig å legge inn en risikofaktor for framtidig skattelegging. Grunnrenteskatten på havbruksnæringen har vist at en ekstra beskatning kan komme når prosjektet viser seg å være profitabel. Dette øker risikoen, og vil kunne gjøre at færre investeringer relatert til norske naturressurser blir gjennomført. Selv om denne risikofaktoren skulle være svært liten, er dette nok til at det marginale prosjektet ikke lenger er lønnsomt.

5.2 Skattekonkurransen

Skattekonkurransen er et tema som ofte diskuteres i forbindelse med beskatning i åpne økonomier. Prinsippet går ut på at mobile faktorer kan flytte seg bort fra et skattebelagt område. I oppdrettsnæringen kan en slik situasjon oppstå ved at et internasjonalt firma som Mowi vurderer å overføre en del av sin produksjon og framtidige investeringer til andre nasjoner for å unngå den norske grunnrentebeskatningen. Dette er imidlertid vanskeligere for et selskap som Salmar, som i hovedsak produserer i Norge og er mindre mobil enn sin konkurrent Mowi, som produserer i hele 25 land (Mowi, u.å.).

Selskapenes produksjon avhenger av en rekke faktorer som humankapital og teknologi, som begge antas å ha avtakende skalautbytte. Vi antar at selskaper er profittmaksimerende, og de ønsker derfor å plassere seg i områder hvor de får mest mulig ut av disse produksjonsfaktorene. Dette begrenser et lands sin mulighet for å skattlegge grunnrente, fordi det er viktig at skattenivået settes slik at Norge forblir et attraktivt sted for næringsvirksomhet.

Land som Chile, Canada og Færøyene har alle gunstige forhold for oppdrettsnæring. Mowi er en global aktør som driver oppdrett i alle de tre landene, i tillegg til Norge. En økning i beskatningen av den norske produksjonen vil kunne føre til at en aktør som Mowi, velger å investere mer i de landene den totale skatten er lavere. En økt usikkerhet rundt de framtidige rammeverkene i norsk skattelegging av havbruksnæringen vil også kunne føre til at kapital investeres andre steder.

5.3 Investeringsstrategi

Utformingen av grunnrenteskatten på havbruksnæringen begrunnes med et ønske om en nøytral beskatning. Dette er fordi myndighetene ikke ønsker å redusere insentivene til å investere for videre vekst i næringen. Likevel er det mulig å observere et skift i oppdrettsselskapenes sine investeringsstrategier. Flere oppdrettsselskaper har redusert eller satt sine planlagte investeringer i sjøfasen på vent. Samtidig varsles det om en økning i investeringene på land, og i selskapenes postsmolt strategi. En av disse er Nordlaks som i starten av 2024 annonserte at de ville investere 400 millioner kroner i å utvide ett av sine

smoltanlegg (Jenssen, 2024). Andre selskaper som Andfjord Salmon ønsker å vri deler av sin produksjon over til å produsere postsmolt for salg, i tillegg til sin matfiskproduksjon.⁹

Slike endringer kan ses i sammenheng med innføringen av grunnrenteskatten.

Skatteavgrensningspunktet for grunnrenteskatten på havbruk er satt til å være merdkanten.

Dette vil si at den verdiskapningen som skjer utenfor sjøen ikke skal skattlegges av den nye grunnrenteskatten. En slik avgrensning vil skape incentiver for endring i selskapenes investeringsstrategi. Skattens utforming skaper derfor vridninger i selskapets intern investeringer. Vridningen er at selskapene investerer mer i å produsere smolt, enn for produksjon av laksen sammenlignet med tidligere. Teknologisk utvikling på dette feltet vil kunne gi muligheten til å utvikle laksen lenger, før den slippes ut i sjø. Dette betyr at laksen er større når den slippes ut i merden. Større smolt betyr at en større andel av verdiskapningen skjer utenfor grunnrenteskatten sitt virkeområde. Selskapene vil ha incentiver til å holde smolten på land så lenge marginen per gram er større på land, enn i sjø etter skatt.

Vridningen i enkelt-selskapenes investeringsstrategi skaper et effektivitetstap knyttet til innføringen av grunnrenteskatt, fordi oppdretterne skyver en større andel av sin produksjon på land. Etter en gitt størrelse på fisken, er produksjonen mindre effektiv på land, enn den ville være i sjøfasen. En slik vridning skaper dermed et dødvectstap, og det samfunnsøkonomiske overskuddet reduseres.

Investeringer i produksjon på land er ikke bare negativt. Større postsmolt har også positive sider. Kortere tid i sjø betyr kortere eksponering mot ukontrollerbare faktorer som lus og temperatursvingninger. Større fisk vil i tillegg være mer robust når den kommer ut i sjøen. I 2020 sammenlignet Grieg Seafood to postsmolt grupper av ulike størrelse i deres lokalitet på Store Tesithomen. Sammenligningen viste til at gruppen med større postsmolt hadde 50 prosent færre lusebehandlinger før slakt enn den mindre gruppen (Grieg Seafood, 2021).

Grunnrenteskatten på havbruk vil skape incentiver for norske oppdrettere til å videreutvikle landbasert oppdrett. Selv om landbasert oppdrett per i dag er dyrere enn i sjø, vil en

⁹ Dette kommer frem i deres Q4-rapport, hvor de anslår en økning i produksjonsvolum på 10 prosent, som forventes å forbedre deres driftsresultat med 15-25 prosent (Andfjord Salmon, 2024)

grunnrenteskatt på sjøfasen kunne bidra til å redusere marginsforskjellene. Ytterligere teknologisk utvikling innenfor landbasert oppdrett er også i myndighetenes interesse. Slike anlegg har mindre miljøpåvirkning, som spredning av lakselus og rømning. Landbaserte anlegg vil heller ikke ha de samme begrensningene i areal som nå fungerer som en flaskehals for produksjon i sjø. Selv om vridningen skaper et effektivitetstap i dag, er det vanskelig å forutse skattens ringvirkninger, og dermed også effekten på lang sikt.

Kapittel 6 Konklusjon

Grunnrenteskatten som ble innført på norsk havbruksnæring i 2023, vil ikke være nøytral. Skatten oppleves som en windfall-skatt for å innhente skattepenger fra en næring som har opparbeidet seg en ekstraordinær profitt. Tidligere eksempler på bruk av windfall-skatter, har vist betydelig lavere skatteinntekter enn først forventet. Innføringen i Norge har også allerede vist tendenser til at inntektene til felleskapet som følger av skatten, kan bli lavere enn ventet. Dette er et eksempel på at ringvirkninger av politiske tiltak er vanskelig å forutse. Den forhastede skatten skaper politisk usikkerhet, som ikke bare stammer fra en plutselig endring i Norge sin skattepolitikk, men også tvetydighet rundt skattens utforming og framtidige legitimitet. En endring i skattesatsen vil skape et avvik mellom skattesatsen og det opprinnelige investeringsfradraget.

Politisk usikkerhet skaper vridende effekter, blant annet en nedgang i fremtidige investeringer. Den påvirker ikke bare den skattlagte næringen, men også andre sektorer innenlands. Eksempelvis kan dette sammenlignes med utvinning av havbunnens mineraler, en sektor med høye investeringskostnader og usikker fremtidig profitt. Usikkerheten vil nødvendigvis øke avkastningskravene for pionerinvestorene, noe som vil føre til at marginale prosjekter ikke lenger blir realisert.

Grunnrenteskatten har ikke bare skapt usikkerhet i form av endringer i forventninger, men også i skattens utforming. Til tross for endringer og politiske uttalelser rundt skattesatsen, har utvalget valgt en kontantstrømskatt, som ikke vil være nøytral hvis skattesatsen endres. Dette i motsetning til en periodisk grunnrenteskatt. Skatten trådte i kraft fra 1. januar 2023 uten at et prisråd var etablert, noe som tilfører ytterligere usikkerhet.

Etter min vurdering er den innførte grunnrenteskatten på havbruksnæringen ikke nøytral. Det betyr ikke nødvendigvis at slik skattlegging ikke bør gjennomføres. Det er imidlertid nødvendig at alle mulige konsekvenser av skatteinnføringen nøye vurderes mot den forventede skatteinntekten. Selv om grunnrenteskatter påvirker forventninger om framtiden, er det avgjørende å sammenligne effektiviteten og fordelingsvirkningene av denne skatten mot andre skattealternativer. En forutsigbar og rettferdig skattepolitikk er essensiell for å sikre effektiv ressursforvaltning.

Litteraturliste

Akvakulturloven. Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur.

Andfjord Salmon (2024). *Q4 2023 Status and progress*. Tilgjengelig fra: https://res.cloudinary.com/andfjord/image/upload/v1709132046/Investor/Reports/Andfjord_Salmon_Q4_2023_presentation.pdf (Hentet: 3. april 2024).

BBC (2024). What is the windfall tax on oil and gas companies and how much do they pay?, 6. mars. Tilgjengelig fra: <https://www.bbc.com/news/business-60295177> (Hentet: 28. april 2024).

Brown, C. E. (1948). Business-income taxation and investment incentives. *Income, Employment and Public Policy, Essays in Honour of Alvin H. Hansen*. New York: W.W. Norton & Company Inc, s. 300-316.

Cantral Bank of Chile (2024). *Dayli indicators*. Tilgjengelig fra: https://si3.bcentral.cl/Bdemovil/BDE/Series/MOV_SC_PR12 (Hentet: 3. mai 2024).

Chase, C. (2023). Faroe Islands approves higher tax on salmon farmers, *Aquaculture*, 19. mai. Tilgjengelig fra: <https://www.seafoodsource.com/news/aquaculture/faroes-islands-passes-new-higher-tax-on-salmon-farmers> (Hentet: 8. mai 2024).

Eigedomsskattelova. Lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane.

Euronext (2024). *OSLO Seafood Index*. Tilgjengelig fra: <https://live.euronext.com/nb/product/indices/NO0010580624-XOSL> (Hentet: 13. mars 2024).

Finansdepartementet (2022a). *Høringsnotat - Grunnrenteskatt på havbruk*. Saksnr. 22/4989. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/dfe403fd8a8b4d40af2165583e25c747/horingsnotat-grunnrenteskatt-pa-havbruk.pdf> (Hentet: 20. september 2023)

Finansdepartementet (2022b). *Økt grunnrenteskatt på havbruk*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/okt-grunnrenteskatt-pa-vannkraft/id2929115/> (Hentet: 3. mars 2024)

Finansdepartementet (2023a). *Høringsnotat - Priseråd for havbruk og fastesetting av bruttoinntekt i grunnrenteskaetten*. Saksnr. 23/3312. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/f740e134539c49fb862f284671224ec2/horingsnotat-prisrad-for-havbruk-og-fastsetting-av-bruttoinntekt-i-grunnrenteskatten.pdf> (Hentet: 7. mars 2024)

Finansdepartementet (2023b). *Teknisk vedlegg til pressekonferanse om havbruk*. [Pressekonferanse holdt: 28. mars] Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6015084e43804b3c854fa5690d6f2a8c/teknisk-vedlegg-til-pressekonferanse-om-havbruk.pdf> (Hentet: 7. mars 2024).

Finansdepartementet (2023c). *Prisråd for havbruk oppnevnt*, [Pressemelding nr. 70/2023]. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/prisrad-for-havbruk-er-oppnevnt/id3019857/> (Hentet: 28.05.2024).

Fisheries and Oceans Canada (2024). *Aquaculture licensing in British Columbia*. Tilgjengelig fra: <https://www.pac.dfo-mpo.gc.ca/aquaculture/licence-permis/index-eng.html> (Hentet: 10. mai 2024).

Fish Pool ASA (u.å.). *Fish Pool Index™*. Tilgjengelig fra: <https://fishpool.eu/fish-pool-index/> (Hentet: 30. mai 2024).

Fiskeridirektoratet (2023a). *Auksjon av tillatelser til laks, ørret og regnbueørret 2022*. Tilgjengelig fra: <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Auksjon-av-produksjonskapasitet/auksjon-2022> (Hentet: 10. april 2024).

Fiskeridirektoratet (2023b). *Nøkkeltall fra norsk havbruksnæring 2022* Tilgjengelig fra: https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tall-og-analyse/Statistiske-publikasjoner/Noekkeltall-for-norsk-havbruksnaering/_attachment/download/3655df0f-5734-4255-a181-54d6c66853f9:1e9471f22426f3e0729f482b1e9057eb6ffb66ac/nokkeltall-havbruk-2022.pdf (Hentet: 25. mai 2024)

Gernaut, R. & Ross, A. C. (1975). Uncertainty, Risk Aversion and the Taxing of Natural Resource Projects. *The Economic Journal*, juni, s. 272-287.

Greaker, M. & Lindholt, L. (2021). *The resource rent in Norwegian aquaculture 1984-2020*. Tilgjengelig fra: https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/artikler/the-resource-rent-in-norwegian-aquaculture-1984-2020/_attachment/inline/5167d8e4-9b32-45cd-96c3-a87fa8b4a93b:216a5eb370db4426a5c7b18e612b523dc5c2c4eb/DP962_web.pdf (Hentet: 3. februar 2024)

Grieg Seafood (2021). *Lovende resultater med stor postsmolt i sjøanlegg*. Tilgjengelig fra: <https://griegseafood.com/news/lovende-resultater-med-stor-postsmolt-i-sj%C3%B8anlegg> (Hentet: 2. mai 2024).

Haram, Ø. A. (2022a). Finanstilsynet bør undersøke, *Sjømat Norge*, 15. desember. Tilgjengelig fra: <https://sjomatnorge.no/finansstilsynet-bor-undersoke/> (Hentet: 11. mai 2024)

Haram, Ø. A. (2022b). - AS Norge tapte fire tusen millioner, *Sjømat Norge*, 13. oktober. Tilgjengelig fra: <https://sjomatnorge.no/as-norge-tapte-fire-tusen-millioner/> (Hentet: 30. mai 2024)

Haugan, B. & Oddestad, G. (2023). Laksegiganten Mowi: Kutter investeringer for fem milliarder, *VG*, 2. juni. Tilgjengelig fra:

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/LlLdRq/lakse-giganten-mowi-kutter-investeringer-for-fem-milliarder> (Hentet: 21. februar 2024)

HM Revenue & customs (2023). *Energy Profits Levy: Energy Security Investment Mechanism - technical note*.

Tilgjengelig fra: <https://www.gov.uk/government/publications/technical-note-energy-profits-levy-energy-security-investment-mechanism/energy-profits-levy-energy-security-investment-mechanism-technical-note> (Hentet: 28. april 2024).

Holtmark, K. & Schreiner, R. (2023). Skattelegging av grunnrente, *Samfunnsøkonomen*, 137(2), 19-23. Tilgjengelig fra:

<https://www.samfunnsokonomen.no/asset/Utgaver/2023/02/Samf-2023-02.pdf> (Hentet: 3. april 2024)

Stiftelsen Industrielaboratoriet (2005). *Bedøving og avliving av store mengder oppdrettsfisk utenfor slakteri*. Tilgjengelig fra:

<https://vkm.no/download/18.d44969415d027c43cf1f44d/1499249387723/d279bc63a5.pdf> (Hentet: 10. mai 2024)

Jensen, T. T. (2024). Nordlaks investerer 400 millioner kroner i å bygge ut smoltanlegg, *Ilaks*, 8. januar. Tilgjengelig fra: <https://ilaks.no/nordlaks-investerer-400-millioner-kroner-i-a-bygge-ut-smoltanlegg/> (Hentet: 17. april 2024).

Kagan, J. (2022). Windfall Tax: Definition, Purpose, Examples, *Investopedia*, 8. november.

Tilgjengelig fra: <https://www.investopedia.com/terms/w/windfalltax.asp> (Hentet: 20. april 2024)

Knudsen, C. (2023). Høyre om lakseskatten: - Forberedt på å gjøre endringer etter valget, *E24*, 30. april. Tilgjengelig fra: <https://e24.no/hav-og-sjoemat/i/vezGdm/hoeyre-om-lakseskatten-forberedt-paa-aa-gjoere-endringer-etter-valget> (Hentet: 20. april 2024).

KPMG (2022). *Taxation of Aquaculture 2022*.

Tilgjengelig fra: <https://kpmg.com/no/nb/home/nyheter-og-innsikt/2022/10/taxation-of-aquaculture-2022.html> (Hentet: 3. mai 2024).

Kraugerud R. L. (2023). *Ulike typer oppdrettsanlegg*. Tilgjengelig fra:

<https://nofima.no/fakta/ulike-typer-oppdrettsanlegg/> (Hentet: 17. mars 2024)

Kydland, F. E. & Prescott, E. C. (1977). Rules Rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans. *Journal of Political Economy*, Issue 85(3), s. 473-491.

Lazzari, S. (2006). *The Crude Oil Windfall Profit Tax of the 1980s: Implications for Current Energy Policy*. Tilgjengelig fra: https://taxfoundation.org/wp-content/uploads/2006/05/110805crs_windfall.pdf (Hentet 20. april 2024)

LS.prp. nr. 1 (2023-2024). *Skatter og avgifter 2024*.

LS.prp. nr. 2 (2023-2024). *Grunnrenteskatt på landbasert vindkraft*.

LS.prp. nr. 78 (2022-2023). *Grunnrenteskatt på havbruk*.

Lund, F. et al. (2022). *Norge i morgen: Ti mulighetsnæringer for Norge*. Tilgjengelig fra: <https://www.norgeimorgen.no/> (Hentet: 5 Januar 2024)

Mattilsynet (2023). *Tilsynskampanje: Godkjenninger, fiskehelse og dyrevelferd på fiskeslakterier 2022*. Tilgjengelig fra: <https://www.mattilsynet.no/fisk-og-akvakultur/slaktning-av-fisk/tilsynskampanje-godkjenninger-fiskehelse-og-dyrevelferd-pa-fiskeslakterier-2022> (Hentet: 27. april 2024)

Mowi (u.å.). *Om oss*. Tilgjengelig fra: <https://mowi.com/no/om-oss/> (Hentet: 2. mai 2024).

Nærings- og fiskeridepartementet (2021). *FN-avtalen om fiske på det åpne hav*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/fiskeri-og-havbruk/1/fiskeri/internasjonalt-fiskerisamarbeid/internasjonalt/fn-avtalen-om-fiske-pa-det-apne-hav/id445764/> (Hentet: 16. mars 2024).

Nærings- og fiskeridepartementet (2023). *Pressemelding - Havbruksfondet: så mye får din kommune*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/havbruksfondet-sa-mye-far-din-kommune/id3016608/> (Hentet: 7. mai 2024).

Nærings- og fiskeridepartementet (2024). *Ny fargelegging i trafikklyssystemet for havbruk*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-fargelegging-i-trafikklyssystemet-for-havbruk/id3028522/> (Hentet: 10. april 2024).

Nofima (2023). *Smolten er større nå enn før, men er den sterkere?*. Tilgjengelig fra: <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/17972909/smolten-er-storre-na-enn-for-men-er-den-sterkere?publisherId=9232871&lang=no> (Hentet: 3. mai 2024).

Norges Sjømatråd (2023). *Årlig eksport fra Norge*. Tilgjengelig fra: <https://seafood.no/markedsinnsikt/apen-statistikk/year/> (Hentet: 3. mai 2024).

NOU 2000: 18. *Skattelegging av petroleumsvirksomhet*.

NOU 2022: 20. *Et helhetlig skattesystem*.

Nyrud, T. et al. (2023). *Havbruksnæringens ringvirkninger – Verdiskaping og sysselsetting 2022*. Tilgjengelig fra: <https://nofima.brage.unit.no/nofima-xmlui/handle/11250/3108841> (Hentet: 17. april 2024)

Oljedirektoratet (2023). *Ressursvurdering havbunnsmineraler*. Tilgjengelig fra: <https://www.sodir.no/globalassets/1sodir/fakta/havbunnsmineraler/publikasjoner/2023/ressursvurdering-havbunnsmineraler-20230127.pdf> (Hentet: 28. april 2024).

Ricardo, D. (1821). *On the principles of political economy and taxation*. 3. utg. Batoche Books.

Skatteloven. Lov 26. mars 1999 om skatt av formue og inntekt.

Solheim, C. (2015). *En kystnæring i emning: En studie av oppdrettsnæringens aktører i gjennombruddsårene på 1970-tallet*. Tilgjengelig fra: <https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/1956/10040/133478884.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hentet: 1. juni 2024)

Statistisk sentralbyrå (2024). *03024: Eksport av oppalen laks, etter varegruppe, uke og statistikkvariabel*.

Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/03024/tableViewLayout1/> (Hentet: 3. mai 2024).

Steinset, T. A. (2020). *Oppdrettslaks til heile verda*.

Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/artikler-og-publikasjoner/oppdrettslaks-til-heile-verda> (Hentet: 3. mai 2024).

Vartdal, R. & Knudsen, C. (2023). Nå er lakseskatten vedtatt i Stortinget: – Vinn-vinn-situasjon. *E24*, 31. mai. Tilgjengelig: <https://e24.no/hav-og-sjoemat/i/XbJXOn/naa-er-lakseskatten-vedtatt-i-stortinget-vinn-vinn-situasjon> (Hentet: 12. mars 2024)

Ytrestøyl, T. et al. (2023). *Kunnskapskartlegging-produksjon av stor laksesmolt*. Tilgjengelig: <https://www.fhf.no/prosjekter/prosjektbasen/901701/> (Hentet: 20. april 2024)

Økonomiske soneloven. Lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.